

64216

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRK HALK OYUNLARINDA DOKUMACILIK
VE
YEŞİLYURT DOKUMACILIĞI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İMER GENÇ

**GÜZEL SANATLAR ANASANAT DALI
MUSİKİ SANAT DALI
TÜRK HALK OYUNLARI ALANI**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 09. Haziran. 1997

Tezin Savunulduğu Tarih : 23. Haziran. 1997

Tez Danışmanı

: Dr. Eser Ciner ÇOLAKOĞLU

Diğer Juri Üyeleri

: Doç. Fikret DEĞERLİ

Yrd. Doç. Fatma GÖKDEL

HAZİRAN 1997

ÖNSÖZ

“Türk Halk Oyunlarında Dokumacılık ve Yeşilyurt Dokumacılığı” konulu bu çalışma İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Anasanat Dalı Musiki Sanat Dalı Türk Halk Oyunları Alanı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Çalışmalarım ile ilgili olarak teşvik ve yardımlarıyla tezimi yönlendiren Danışmanım Sayın Dr.Eser Ciner ÇOLAKOĞLU’na ; ilgi ve desteklerini bizlerden esirgemeyen hocalarımız, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Sayın Prof.Dr. Altan ÖKE’ye ve İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Müdürü Sayın. Doç.Fikret DEĞERLİ’ye; bilgilerinden ve çalışmalarından büyük ölçüde yararlandığım Muğla ili misafirperver halkına, arşivlerindeki dokümanları istifademe sunan Yideko, Melsa ile Muğla Rehberlik ve Araştırma Merkezi temsilcilerine sonsuz teşekkürlerimi zevkli bir borç bilirim.

İMER GENÇ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	II
ÖZET.....	V
SUMMARY	VI
 BÖLÜM 1. GİRİŞ	 1
 BÖLÜM 2.	 3
2.A. FOLKLOR	3
2.B. HALK OYUNLARINDA GİYSİLERİN ÖNEMİ	4
2.C.HALK EL SANATLARI	5
 BÖLÜM 3.....	 7
3.A. DOKUMACILIK.....	7
3.A.1. İplik Eğirme	7
3.A.2. Dokuma.....	7
3.A.2.a. Dokuma Türleri.....	9
3.A.2.b. Dokuma Yöntemleri.....	9
3.B. DOKUMA TEZGAHLARI.....	12
3.C. DOKUMA SANAYİSİ.....	15
3.D. TÜRKLERDE DOKUMACILIK.....	18
 BÖLÜM 4.	 22
4.A. MUĞLA İLİNE KISA BİR BAKIŞ.....	22
4.B. MUĞLA İLİ HALK GİYSİLERİ.....	22
4.C. MUĞLA-YEŞİLYURT (PİŞİ KÖY).....	33
4.D. YEŞİLYURT DOKUMACILIĞININ GELİŞİMİ.....	34
4.E. OTANTİK MUĞLA DOKUMALARI BEYMEN VİTRİNLERİNDE	 35

4.F. YEŞİLYURT DOKUMALARIYLA İLGİLİ	
ÇALIŞMALAR YAPAN KURULUŞLAR	36
4.F.1. Yeşilyurt İpekçilik, Dokumacılık ve El Sanatları	
Kooperatifi (Yideko)	36
4.F.2. Muğla El Sanatları Sanayi ve Ticaret Limited	37
Şirketi (Melsa)	
 BÖLÜM.5.	38
5.A. YEŞİLYURT DOKUMALARI VE YAPIMI.....	38
5.B. YEŞİLYURT DOKUMALARI HAKKINDA YÖRE	
HALKI İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER.....	42
5.C. TÜRK HALK OYUNLARINDA DOKUMA	
GİYİMLERE ÖRNEKLER.....	55
 SONUÇ	64
KAYNAKLAR.....	66
ÖZGEÇMİŞ.....	70

ÖZET

Bu çalışma; İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Anasanat Dalı Musiki Sanat Dalı Türk Halk Oyunları Alanı'nda " Türk Halk Oyunlarında Dokumacılık ve Yeşilyurt Dokumacılığı" konulu Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Çalışma alanımızı; Halk Oyunlarında Dokumacılığa genel bir bakış ile Muğla-Yeşilyurt Dokumacılığı oluşturmuştur.

Muğla yöresinde dokumacılığın geçmişi antik çağlara kadar gider. İl'de yaklaşık 300 yıllık geçmişi olan ve klasik tezgahlarda yapılan el dokumacılığının son yıllarda pazarlama sorunları nedeniyle ekonomik değer kazanamadığından unutulmaya başladığı, ancak özellikle bundan yaklaşık 2500 yıl önce kurulmuş ilk adı Pisi olan Yeşilyurt beldesinde ve çevresinde çeyizlik olarak yaşlılar tarafından az miktarda dokumulduğu görülmektedir.

Son yıllarda Devlet tarafından tütün tarımına getirilen kota nedeniyle bölgenin kırsal kesiminde gelir azalması ortaya çıkınca, tütüne alternatif geçim kaynaklarının oluşması Muğla Valiliğince düşünülmüş ve geleneksel dokumacılığın geliştirilerek genç kuşağa öğretilmesi ve yöreye ekonomik değer kazandırılması en uygun yöntem olarak belirlenmiştir.

Çalışmalarımızda; bizzat mahalinde ve gözlemleyerek, yöre halkı ile görüşmeler yapılmış, bunun yanı sıra resmi kuruluşların yetkililerinin de bilgi ve görüşlerine baş vurulmuştur. Elde ettiğimiz sonuçlar, hem Muğla ili hem de folklorumuz açısından sevindirici olmuştur.

SUMMARY

With a subject of “Weaving Art in Turkish Folk Dances and Yesilyurt Weaving Art”, the present study has been prepared as a Master thesis of Istanbul Technical University, Institute of Social Sciences, Major of Fine Arts, Art of Music, Field of Turkish Folk Dances.

Folk materials are products constituted by people. The scope of folklore including all subjects related to public relation is so wide. Generally speaking an event or cultural product cannot be regarded as a folk product unless it is possessed by public, anonymous and be spread from generations to the subsequent generations. Folklore has a structure continuously bearing new products, and each generation adds new values to the folk values. From the past on, Turkish folklore has been and will be a result feelings and thoughts of many people.

The changing economic conditions, conscious or unconscious destruction or neglect have damaged our many folk values, caused the to be forgotten, eliminated or deviated from the original.

Our folk dances bringing people in any age closer, rendering unity and solidarity, keeping national conscious at the highest level has many expression ways. Therefore, being aware of our folk values which has been forgotten in the historical period and presenting them to the sciences as knowledge will be a gain for our folk dances.

Turkish Society is a leading one in many arts including garment and adornment arts.

Garments shape up according to the needs and environmental conditions of people. Our garments which are coloured and adorned by feelings and thoughts of

our people are a folk culture gathering and keeping alive general characteristics of each regions. Garments of old and young people differ as plain and lively garments. Climate conditions require garments to be thinner or thicker. What else, delicate fabrics and painful adornments are used in garments prepared for ordinary and special days, and show is given special consideration.

While hand looms are used in some regions, textile products have been began to be used in some other regions.

When we say Folk Handicrafts, we mean weaving, coppersmith, wood working, skin dressing, ceramic and so on. Big handdicrafts are those for which hand tools are needed, e.g. carpet weaving. Small handicrafts are those for which no tool is usually required, e.g. embroidery.

Knitting and weaving which contain any product in a range from garments to furniture are also important in the Folk Handicrafts. Production and process of yarn and the final product have artistic value, e.g. carpet, panel, socks, dress. These meet necessities and have aesthetic value.

Mugla is one of our cities located in the Southwest of Anatolia, one part of which is in the Mediterranean region and other part in the Aegean region. The main characteristics of city ground are its steepness and brokenness, indentation in its coastline.

The past of weaving in the region of Mugla lies up to the antique eras. Handicraft weaving having a past of about 300 years and made on the classical looms in the said city has been began to be forgotten since it was not profitable due to marketing problems in the last years. however, it is woven by old people in small quantities for trousseau particularly in Yesilyurt distirict and its neighbourhood, whose old name is Pisi, founded approximately 2500 years ago.

Yesilyurt is a very old settlement protcting its original name until recent times. Yesilyurt is a town with a population of 2500 an 14 km from the central

district of Mugla to which it attaches. Almost all population is literate. The main sources of income are tobacco, grapes, olives, stock-farming and weaving.

Mulberry trees being a natural sources of sericulture were very dense in a considerable part of such abundant plain until 1970s. When the concentrated tobacco activities have been started in the period when Ecevit was in power, mulberry trees have been replaced with the tobacco fields there, and lead to a considerable increase in income. This period had been succeeded by a regression period and a difficulty in living. At last, tobacco producers began to see traditional arts as a salvation for both themselves and Yesilyurt. Fabrics woven by old people in small quantities in Yesilyurt and neighbourhood are made of raw materials such as pure silk, cotton yard, sheep wool.

Weaving are performed as cotton 100%, wool 100%, silk 100% or as mixtures of cotton-wool, cotton-silk or cotton-wool-silk. Although such fabrics with no artificial matter, produced by only natural and regional materials are demanded and preferred ones for human health, such precious hand-woven fabrics are liable to vanishing. Weaving which has a past of 300 years and is liable to vanishing has been revived, thanks to the efforts of Ms.Lale Aytaman, ex-governor of Mugla.

Such change made in the fashion world by the famous companies such as Ferre, Valentino, Dior, VSL which are satiated by the articles of serial production has attracted Lale Aytaman. She added such observation to what she saw in Yesilturt village and led to a wonderful attempt. In general, tailoring and handicraft courses arranged by the Public Education Centres in villages have also been arranged in Yesilyurt, and young girls of the region is targeted to gain skills.

Sericulture and hand weaving being a historical cultural arts have a past of 200-250 years in Yesilyurt. Such art is performed by the people at a certain age. Thus, it is liable to vanishing along with old people. Co-operatives has been established in order to prevent weaving art top vanish, to gain sympathy of young people for such art and to open an employment circle. As a result of the fact that Mugla Governing Office had beeb interested in this subject closely, "Mugla

Governing Office State Skill Gaining Courses” was started in 1993. These courses were constituted with three steps in which the first step is preparation to weaving, the second step is weaving and the third step is development of the woven fabrics and making final products. The products made in such courses have been exhibited in fairs, put on the markets, and one part of those has been kept as trousseau. And such weaving products achieved their deserving value in both windows of Beymen and the foreign markets.

Mugla Yesilyurt hand weaving products contains many characteristics which can be examples of concrete values in our country. These continued through generations, satisfying both aesthetic and other necessities. In spite of some factors changing over time, hand looms have been adorning houses and gardens, being placed in memories as precious utensils. Today, it is not placed only in our hearts and thoughts, it is also placed in domestic and foreign markets, thanks to the collaboration of local authorities with people. Therefore, material/ moral gain has been achieved in both individual and social fields, and such products have been publicized.

Yesilyurt shows the best example of Turkish weaving keeping alive the old style traditions and customs. Based on the results from our research, we can summarize the characteristics of the Yesilyurt weaving articles shortly as follows:

1- In hand loom, fabric is woven in narrow width and its width is 60-70 cm. If a wider product is wanted to be obtained, drawing mechanism is used. Such product is very durable. It is said to be durable for 30-40 years. Texture and colours are more natural.

2- Fabrics woven in hand looms are so useful as to health and handling. Cotton and silk weaving articles are healthier since they keep warm in winters and cool in summers, and suck sweat.

3- Weaving articles which were used to use for dress with veil, tablecloth and large bath-towel began to be used in many aims and fields. Yarn is kept within water before used in hand or drawing loom so that the yarn does not break while it

is being woven. Such yarn is called “hasılı yarn”. After the fabric is woven and washed, it becomes soft like before.

4- In order to obtain “sas red” used in the weaving articles of the region, sas red colour which is commercially available in packages and used for tobacco seedling is added to the yarn boiled in ashes obtained from mulberry, menec or fig tree. Raw yarn is beaten while it is hot, and dried under the sun when its original colour appears.

5- The weaving articles peculiar to the region and called “helal” are made of 70% silk and 30% cotton. The characteristic of such weaving articles is that the silky weaving is mixed with cotton yarn since men are prohibited from wearing 100% silk in Islam religion. Such product used only as dress with veil in past are used for many purposes today.

6- Modelling on co-operative work in Yesilyurt, weaving courses have been arranged in neighbour regions.

7- Co-operative work and regional weaving have been known by domestic and foreign tourism, and such products were began to be demanded.

We would like to thank Ms. Lale Aytaman, ex-governor of Mugla and Mr. Mehmet Guner, Mayor of Yesilyurt for their contribution to our folklore and for their holy task understanding. The valuable members of the Institutions and Organizations as well as regional people which continued and still continuing the mentioned work in co-operation must also be congratulated.

We hope the looms which are out of use at present began to be used again, and our all folk values which are liable to vanishing are revived and transferred to the next generations. On this occasion, we are happy to call everyone who likes his/her country.

BÖLÜM 1.

GİRİŞ

Geçmişle günümüz arasında olduğu kadar , geleceye olan bağların da en önemli köprüsü olan halk oyunlarımız ; daha henüz pek çok ihmal edilmiş yönleriyle, bilimsel çerçevede farkedilmek ihtiyacındadır.

Halk Oyunlarımız, ulaşabildiği değerlerin çokluğu oranında zengin bir anlatım diline sahip olmaktadır.Bu nedenle tarih süreci içinde unutulmuş bir kenara itilen folklorik değerlerimizin farkedilmesi ve bilimsel olarak bilgilere sunulması , halk oyunlarımız için büyük kazanç olacaktır.

Doğup büyüdüğüümüz, yaşantımızı sürdürdüğüümüz topraklar üzerindeki tüm manevi değerler, pek çok toplulukların, medeniyetlerin, kültürlerin bugünlerimize ister etki etsin ister etmesin, bizlere birer uzantısı ve armağanıdır. Bunların ayrımcılığı, bölgeselliği olmamalıdır. Hepsi birer tarih, sanat eseri, örf, adet ve geleneklerimizdir. Sadece yöreye has güzel özellikleri olabilir.

Folklor malzemeleri halkın meydana getirdiği ürünlerdir.Türk Folkloru geçmişten günümüze pek çok insanın duygularının, düşüncelerinin ürünü olmuştur ve bizlerden sonra da olacaktır.

Değişen ekonomik şartlar, biliçli veya bilinçsiz yapılan tahribatlar ya da ilgisizlik pek çok kültürel, folklorik değerlerimize zarar vermiştir. Zaman zaman yok olmasına, unutulmasına veya aslından uzaklaşmasına neden olmuştur.

Önemli olan günümüz dünya şartlarına, teknolojisine, her alanda kalkınmaya eşit olarak ulaşmaya çalışırken toplumsal değerlerimizi de modernize ederken bile; çıkış noktasını ve özelliklerini unutmamak ve araştırmaya, bilgiye ve en önemlisi tarafsız bilgilendirmeye özen göstermek gerekir.

Neden bu konuyu seçtik sorusunu şöyle cevaplayabiliriz:

1995-1996 öğretim yılı yaz yarıyılında sayın Doç.Fikret Değerli'nin vermiş olduğu "Derleme Yöntemleri" dersleri sırasında verilen örneklerde dokumacılık konusu, bizde ilgi uyandırdı. Yine lisans yıllarında "Folklor Giriş" derslerinde işlenen konular eskiye olan merak ve öğrenme isteğimizi daha da arttırdı.

Ayrıca 1995 Aralık ayında T.R.T.'de sunulan öğle kuşağı programlarının birinde Beymen'in Yeşilyurt dokumaları ile ilgili izlediğimiz görüntüler bu konuyu seçmemizde etken oldu. Bu görüntüler sırasında bizi en çok sevindiren yaşlı-genç demeden, özellikle çok öncelere dayanan bir mazisi olan Yeşilyurt dokumalarının, günümüzde yeniden, üstelik her ihtiyaca uygun cevap vererek yaşatılmasıydı.

Muğla-Yeşilyurt dokumalarını konu olarak seçmemizin en belirgin özelliği, Halk Oyunlarına kostüm açısından direkt bağlantısı olmamakla birlikte folklorun içinde yer alıyor ve günümüz şartlarına iyi bir örnek teşkil ediyor olmasıydı.

İncelemelerimiz sonucunda gördüğümüz kadarıyla yapılan tez konuları, genellikle çeşitli yörelerin Halk Oyunları ve kostümleri üzerine yönelikti. Sadece kostümle sınırlı kalmayıp, daha sonra çalışma yapacak arkadaşlara da ışık tutması açısından konuyu özel buluyoruz.

Konuyla ilgili çalışmalarımızı Muğla ili Yeşilyurt Köyü'nde sürdürdük. Orada çok eskiden evlerinde dokuma yapan yaşlı yöre halkı ile görüşmeler yaptık. Ayrıca, bu işi yaşatmak ve tanıtmak amacı ile kurulan kuruluşların yetkilileriyle ve bu alanı kendisine ticari kazanç yolu olarak seçen kişilerle görüştük. Onlardan edindiğimiz tüm bilgileri, fotoğraflarla ve örnek dokumalarla da belgelemeye çalıştık. Böylece zevkli bir çalışmayı gerçekleştirmekle folklorumuza hizmetin huzur ve mutluluğunu yaşadık..

BÖLÜM 2.

2.A. FOLKLOR

Türk Dil Kurumu'nca yayınlanan "Toplumbilim Terimleri Sözlüğü"nde Fr.ve İng. folklor deyimleri karşılığında halkbilgisi ve halkbilim terimleri önerilmiş ve ayrı ayrı şöyle tanımlanmıştır.

"Bir halkın yaşayan bilginleri, sanatları, inançları, atasözleri, türküleri, masal ve destanları, geleneklerinin tümü.", "Halk bilgisini inceleyen bilim dalı"

Yine Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan "Budumbilim* Terimleri Sözlüğü"nde ise, aynı terim (Os.Halkiyat, Al.Volkskunde) "Belli bir ülkede yaşayan halkın kültür ürünlerini, geleneklerini, törelerini, inançlarını, müziğini, oyunlarını, masallarını, efsanelerini, türkülerini, geleneksel tiyatrosunu, halk hekimliğini, konut yapımını, araç-gereçlerini inceleyen bilim." olarak tanımlanmıştır. (Güvenç, 1994)

22 Ağustos 1846 tarihi folklor teriminin doğduğu tarihtir. Folklorun isim babası Willian John Tons'dur. (1803-1885) Folklor adı, 1891 yılında Uluslararası Folklor Kongresi'nde bilim dalı olarak kabul edilmiş ve bu tarihten sonra hızla yayılmıştır. 1886 yılında Oslo Üniversitesi'nde ilk Folklor Kürsüsü'nün kurulduğu görülür. (Tan, 1985)

Ziya Gökalp'in 23 Temmuz 1913 yılında "Halka Doğru" dergisinde yayınlanan bir yazısı; Türkiye'de folkloru bir bilim olarak tanıtan ilk yazıdır. (Tan, 1985)

Halkla ilişkileri olan tüm konuları içine alan folklorun kapsamı çok geniştir.

Belki de dünyanın en zengin folklorik unsurları hala Anadolu'da yaşar. İnsan elinden çıkan en güzel yaratıcılık mahsulu motiflerin gerçek örnekleri Türkiye'dedir.

Genellikle bir olayın veya kültürel ürünün folklor malzemesi sayılabilmesi için; halka ait olması, anonim olması, nesilden nesile toplumdan topluma geçerek yayılması lazımdır. Folklor durmadan yeni ürünler doğuran bir yapıya sahiptir ve her nesil folklor değerlerine yeni değerler katar. (Tan, 1985)

Halk Oyunları için yapılmış türlü tanımlar ve yapılan kavram ayırımları vardır. Metin And'a göre Halk Oyunları; "Köylü Dansları ve Oyunlarıdır". Bir başka görüşle oyunlar, bir ulusun duygu ve düşüncelerine dayalı ise, ulusal oyun (halk oyunları, milli oyun) adını kazanırlar. (Demirsipahi, 1975)

Her yaşta insanı birbirine yaklaştıran, birlik ve beraberliği sağlayan, milli şuuru en üst düzeyde tutan özelliği ile halk oyunları; üzerinde titizlikle durulması gereken çok önemli bir mesele olarak karşımıza çıkar. (Değerli, 1983)

2.B. HALK OYUNLARINDA GIYSİLERİN ÖNEMİ

Türk toplumu giyim kuşam ve süsleme sanatında da, diğer sanatlarda olduğu gibi ön sırayı almaktadır. Giysiler; insanların ihtiyaçlarına, yaşadıkları ortamın koşullarına göre biçimlenir. İnsanımızın duygu ve düşüncesiyle renklendirip süslediği giysilerimiz hemen her yörede yörenin genel özelliklerini bünyesinde toplayan ve yaşatan bir halk kültürümüz olarak karşımıza çıkar.

İnsanlarda önce örtünme ihtiyacından doğan giyinme , daha sonra süsleme sanatına dönüşmüştür. Günümüzde ise moda ile devam etmekte olan giyim, insanların ortak özelliği olmuştur.

* Budun: Töre, dil ve kültür birliği içinde bulunan insan topluluğu.

Toplumumuzda hızla değişen ve gelişen koşullar, zaman zaman bu değişimin paralelinde giysiler üzerinde de etkili olmaktadır.

İşte burada kuşaktan kuşağa aktarılmada kültürel değerlerin her ne pahasına olursa olsun kaybedilmemesi gerçeği çok hassas ve duyarlı olmamız gereken bir konu olarak karşımıza çıkar.

Türk Halk giysilerinin yapımında kullanılan kumaşlarda ve modellerde detaylarda görülen farklılıklara rağmen, erkek ve kadın giysilerine hakim olan mevcut ortak özellikler bulunmaktadır.

Türk Halk giysilerindeki temel parçalar çoğu zaman karşımıza modeli, işlemesi ve kumaş cinsi itibariyle başka başka adlar altında çıkmaktadır. Buna yörelerimize göre farklılık gösteren ağız ve şive farklılıklarının da neden olduğu söylenebilir.

Yaşlı ve genç insanların giysileri de, sade ve canlı giysiler olmak üzere farklılık gösterir. Mevsim koşulları giysilerin ince ve kalın olmasını gerektirir. Ayrıca günlük ve özel günler için hazırlanan giysilerde, narin kumaşlar ve özenli süslemeler kullanılarak gösterişe önem verilmiştir.

Bazı yörelerde el dokumaları kullanılırken, bazı yörelerde ise zaman içinde tekstil ürünlerine geçildiği görülmüştür.

2.C. HALK EL SANATLARI

Halk El Sanatları deyince aklımıza, dokumacılık, bakırcılık, ağaç işlemeciliği, dericilik, seramik ve buna benzer sanatlar gelir.

Büyük El Sanatları ; daha çok el aletlerinin ihtiyaç duyulduğu sanatlardır. Örn: Halı dokumak gibi.

Küçük El Sanatları ise; alete ihtiyaç duyulmadan daha çok el emeği ile yapılan sanatlardır. Örn: Kanaviçe.

Halk El Sanatlarında örmecilik ve dokumacılık da önemlidir. Giyim kuşamdan ev döşemesine kadar her ürün bunun içinde yer alır. İpin üretimi, işlenişi, ortaya çıkan ürünler sanat değeri taşır. Örn: Halı, pano, çorap, elbise. Bunlar hem ihtiyaç karşılar hem de bir estetik değer taşır. (Değerli, 1992)

BÖLÜM 3.

3.A. DOKUMACILIK

Dokumacılık ya da tekstil dendiğinde; doğal ve yapay liflerin önce eğirilerek düzgün ve kesintisiz bir ipliğe, sonra dokunarak kumaş, bez, halı, kilim, havlu gibi çeşitli ürünlere dönüştürülmesini kapsayan işlemler dizisi anlaşılır. Bütün bu sürecin iki temel aşamasından biri **iplik eğirme**, diğeri **dokuma**'dır.

3.A.1. İplik Eğirme:

Özellikle pamuk ve yün gibi doğal lifler dokumacılıkta kullanılamayacak kadar kısa olduğundan, bu liflerin önce eğirilerek uzun ipliklere dönüştürülmesi gerekir. İplik eğirmede kullanılan en eski araçlar iğ ve örekedir. Yıkayıp temizlendikten sonra elle didilmiş bir yün ya da pamuk yığını öreke denen bir çatal çubuğa takılır ve buradan çekilen bir demet lifin ucu iğ bağlanır.

Ağaçtan yapılan mekik biçimindeki iğ, bu iple birlikte yere doğru sarkıtılıp hızla döndürüldüğünde iplik kendi üstünde bükülerek iğın üzerine sarılır. Eğiren kişinin örekeden sürekli yün çekmesi, iği döndürmesi ve ipliğin kopmamasına ve hep aynı kalınlıkta bükülmesine özen göstermesi gerekir. (Temel Britannica C.5, 1992)

3.A.2. Dokuma:

Ayrı ayrı atkı ve çözgü ipliklerinin arasından içiçe geçirilme işlemi (.Ana Britannica C.10, 1994) veya bir başka ifade ile, dik açıyla kesişen iki dizi halinde ki ipliklerin ya da liflerin düzgün bir biçimde birleşmesiyle elde edilen yüzey olarak tanımlanır. (Büyük Larousse C.7, 19)

Dokumada iki iplik grubundan kumaş boyunca uzananlara çözgü, onların arasından enlemesine geçenlere de atkı iplikleri denir.

Bir dokumanın örgüsü, yararlanılan malzemenin niteliğine olduğu kadar, bir santimetrede kullanılan atkı ve çözgü ipliklerinin sayısına da bağlıdır.

Her dokumanın temel bileşenleri olan elyaf (lifler) ; iki büyük kategoriye ayrılır:

Tekstil Elyafı (doğal elyaf): Pamuk veya keten gibi bitkisel kaynaklı veya yün ve ipek gibi hayvansal kökenli olabilir. Çeşitli bitkisel saplar ve hayvan kılırları, doğal elyaf elde etmek için işlenmesi gereken hammaddelerdir. Sanayide temel olarak dört çeşit doğal tekstil elyafı kullanılır. Bir çok bitkinin sapından, yaprağından, tohumundan veya meyvesinden lif çıkarılır. Ancak bunlar arasında en ince elyafı oluşturan keten ve pamuk önem kazanmıştır.

Hayvansal kökenli liflere gelince, çeşitli memelilerin postundan ve bir de ipek böceğinin salgısından elde edilir. Yün, hayvansal liflerin en çok kullanılanıdır. Tek kesintisiz doğal iplik ipek böceğinin salgısıdır.

Kimyasal Elyaf : Yapay, sentetik veya mineral kökenli olabilen bu elyaf, tekstil uygulamalarını zenginleştiren ve yaygınlaştıran özellikler taşır. Yapay lifler selülozdan elde edilir. Selüloz, farklı kimyasal yöntemlerle “viskoz” ve “selüloz asetat” olmak üzere iki büyük yapay lif haline dönüştürülür. Viskoz, beyaz ve parlak, az buruşan, kolayca boyanabilen bir elyaf türüdür. Asetat kumaşı, esnek ve yumuşaktır. Selüloz asetat az buruşur ve tere dayanıklı olduğundan kaliteli giyeceklerde astarlık olarak kullanılır.

Mineral lifler arasında ise en çok kullanılan tür, cam elyafıdır. Temel özellikleri ısıya dayanıklılık, yüksek sıcaklıklara dayanıklılık ve kopmaya karşı gösterdiği olağanüstü dirençtir. (Thema Larousse, 1993-94)

Bir kumaşın nitelikleri büyük oranda dokumasında kullanılan elyafın doğasına ve yapısına bağlıdır.

Dokumalarda aranılan başlıca özellikler esneklik ve dayanıklıdır. Sanayi bezlerinin ayrıca genişlik, birim alana düşen ağırlık, iplik sayısı, dayanıklılık ve uzama, asitlik ya da alkalik derecesi , kalınlık ve gözeneklikleri açısından belli özellikleri olması gerekir. (AnaBritannica C.10, 1994)

3.A.2.a.) Dokuma Türleri:

İpliklerin kesişme şekline göre, dokumalar farklı desenler, çizgiler veya özel bir yüzey dokusu sunar. Bezayağı veya tafta, dimi, saten ana armürlerdir. En basit olanı bezayağı armürüdür. Her atkı ipliği ardışık olarak çözgü ipliğinin üstünden ve altından geçer. Hala en çok kullanılan ve en sağlam olan bu en eski dokuma armürünün tersi ve yüzü yoktur. Dimi, bir kenardan diğerine birbirine koşturmuş eğik çizgiler içerir ve tersi ile yüzü birbirinden farklıdır. Çözgü ve atkı ipliklerinin büküm miktarı, az çok kabarık fitiller oluşturarak dimi'lerin görünümünü değiştirir. Saten armürde, atkı iplikleri çözgü ipliklerinin büyük bölümünü örter veya tam tersidir. Bu da dokumaya düz ve parlak bir görünüm kazandırır. (Thema Laorusse , 1993-94)

Bugün binlerce değişik dokuma tipi üretilmesine karşın , bütün dokumalar kullanım amacına göre üç ana grupta toplanır. Bunlardan ilki giysilik kumaşlar ya da dokumalardır. İkinci grup perde, yatak takımları, masa örtüleri, battaniye, havlu, döşemelik kumaş, halı ve kilim gibi ev eşyası olarak kullanılan dokumalardır. Üçüncü grup ise çadır ve yelken bezi, branda, çuval, cilt bezi gibi sanayi dokumalarıdır. (Temel Britannica C.5, 1992)

3.A.2.b.) Dokuma Yöntemleri:

Ağızlık Açma İşlemi: Bütün kumaş dokuma yöntemlerinde, atkı ipliği çözgülerin arasından atılmadan önce, kumaşın bittiği yerden başlayarak çözgü iplikleri iki tülbent halinde ayrılır. Tülbentlerin arasındaki boşluğa ağızlık denir.

Sıkıştırma İşlemi: Tarak ağızlığın dibine doğru hareketlenerek atkı ipliğini bir önceki atkıdan belirli bir uzaklığa yerleştirecek biçimde sıkıştırır. Sıkıştırma

işlemi yeni ağızlığın açılması sırasında gerçekleştirilmekle birlikte, ağızlık tam olarak açılmadan tamamlanır.

Kimyasal ve Mekanik Bitirme İşlemi: Dokuma işlemi bittikten sonra kumaş bir dizi kimyasal ve mekanik bitirme işleminden geçirilir. Önce dokumanın kusurlu yerleri onarılır ve üzerindeki yabancı maddeler ayıklanır, doğal rengi ağartılarak açılır ve nemi giderilir. Ardından görünümünü ve yumuşaklığını iyileştirmek için havalandırma, makaslama, ütölme, fırçalama ve parlatma işlemi uygulanır. Dokumanın yıkandığında çekmesini engelleyen, varsa plilerinin sabit kalmasını sağlayan, bazılarında buruşmaz özellik kazandıran suya, güveye ve başka zararlı maddelere karşı dayanıklılığını artıran çeşitli bitirme işlemleri de uygulanabilir. (AnaBritanica C.10, 1994)

Ağartma İşlemi: Tezgahtan çıktığında renkleri cansız ve soluk olan, dokumduğunda ele sert ve kaba gelen kumaşın görünümü ilk haliyle hiç de çekici değildir. Kullanılma sunulmadan önce daha bir dizi işleminden geçmesi gerekir. Özellikle ketenin grimsi doğal rengini açmak ya da pamuğun beyazlığını lekeleyen katışıkları gidermek için bir ağartma işlemi zorunludur. Pamuklu ve keten dokumalar genellikle kalsiyum klorat (kireç kaymağı) çözeltisine ya da hidrojen peroksit batırılarak ağartılır. Yünlü ve ipekliler için de hidrojen peroksit kullanılabilir. (Temel Britannica C.5, 1992)

Boyama İşlemi: Üretimin çeşitli aşamalarında uygulanabilir. Örneğin yün eğrilmeden önce, dikiş iplikleri eğirme işleminden sonra, pamuklu, keten, yapay ipek ve ipek dokumalar ise genellikle ağartıldıktan sonra boyanır. Yapay lifler konusunda en önemli sorun en iyi sonucu alabilmek için yeni boyama yöntemleri arama zorunludur. Düz kumaş üzerine desen basmak içinde gene boyar maddelerden yararlanılır. (Temel Britannica C.5, 1992)

Desen Basma İşlemi: Basmacılıkta bugün başlıca üç yöntem uygulanır. Kalıp baskı yönteminde, desinatörün çizdiği desen tahta bloklar üzerine kabartma metal çizgilerle işlenir. Desen kaç renkli olacaksa o kadar tahta blok hazırlanır. Bu elle basma yöntemi çok pahalı ve zaman alan bir işlem olduğu için az miktarda üretilen

dokumalara uygulanır. Merdane ile basma seri üretime olanak verdiği için daha ucuz ve daha çok uygulanan bir yöntemdir. Basılacak desen kumaşın genişliği ile aynı uzunlukta yapılmış bakır merdanelerin üzerine oyularak işlenir. Desendeki her renk için ayrı bir merdane kullanılır. Renklerin kalıcılığını sağlamak için genellikle baskıdan sonra dokuma sıcak buhara tutulur.

Desen basmanın başka bir yolu da “renk sökme” tekniğidir. Bu yöntemde; önce bütün dokuma tek renge boyanır, sonra kumaştaki rengi söken kimyasal bir madde istenen desene göre kumaş üzerine uygulandığında o bölümler beyaz olarak kalır.

“Aktarma baskı” yönteminde ise, taşıyıcı bir yüzeye, genellikle de kağıt üzerine istenen desen çizilir ve özel boyar maddelerden hazırlanmış mürekkeplerle renklendirilir. Aktarma baskı yönteminin üstünlüğü; hem basit, hızlı ve ucuz olması, hem de ışığa, suya, tere dayanıklı ve solmayan renklerin olmasıdır. Üstelik kuru baskı olduğu için, sulara karışacak boya artıklarıyla çevre kirliliğine de yol açmaz.

Serigrafi yöntemi ise, bir şablonla baskı tekniğidir. Şablon; üzerinde harf, rakam ya da şekillerin bulunduğu bir levhadır. Şablonun üzerine mürekkep ya da boya sürüldüğünde yarıklardan alta geçen mürekkep kağıt üstünde aynı şeklin kopyasını verir. Serigrafi yönteminde şablon olarak, tahta bir çerçeveye gerilmiş ipekli dokuma kullanılır. Basılacak her renk için bir şablon hazırlanır ve dokumanın üzerine istenen desen çizilir.

Bitirme İşlemleri: Dokumanın kullanılan elyafın türüne göre değişik “bitirme” işlemlerinden geçirilmesi gerekir. Pamuklu ve keten dokumaların buruşuk ve kırışıkları giderilmeli, yüzeyinin parlak ve kaygan olması sağlanmalıdır. Yünlü dokumalar kırışıklıklarının giderilmesi için buhara tutulup presle düzlenmelidir.

Bitirme işlemlerinden biri de kumaşın yüzeyini tüylendirmektir. “Hav” denen bu incecik tüyler, kumaşı çok ince iğnelerle kaplı döner tamburlardan geçirerek yapılır. Havlandırma işlemi en çok flanel kumaşlar ile bazı elbiselik ve paltoluk kumaşlara uygulanır. (Temel Britannica C.5, 1992)

3.B. DOKUMA TEZGAHLARI

İlk kez Hindistan'da kullanıldığı sanılan eğirme çıkırığında, bu aleti kullanan kişi sol elinde örekeyi tutuyor, sağ eliyle de tahtadan yapılmış bir çarkı çeviriyordu. Böylece bir kayışla çarka bağlanmış iğ de çarkla birlikte döndüyordu.

16. yüzyılda geliştirilen Saksonya çıkırığına ise, çarkı döndürmek için pedallar ve iplik sarmak için bir bobin eklenmişti.

James Hargreaves'in 1766' da yaptığı eğirme tezgahı da bir tür çıkırıktı, ama birkaç ipliği aynı anda ve daha hızlı eğirebiliyordu. 1769' da Richard Arkwright'ın su gücüyle çalışan eğirme tezgahını, 1779' da Samuel Crompton' un eğirme katırı denen çok hızlı ve kullanışlı bir eğirme makinası izledi.

Bugün değişik özellikteki doğal liflerin hemen hepsi kendi lif yapısına uygun özel bir eğirme makinesinde eğilir. Ama, kalınlığı ve bükümünü baştan sona kadar değişmeyen düzgün ve temiz bir iplik üretebilmek için bütün liflerin önce didilerek açılması, temizlenmesi ve harmanlanması gerekir. Eğirme işleminin temeli çekme ve bükmedir. (Temel Britannica C.5, 1992)

İ.Ö.6000 geliştirilen ilk dokuma tezgahlarının, yere çakılı iki çatal sopanın üstüne yerleştiren yatay bir sopadan oluşan dikey tezgahlar oldukları görülür. Yatay türden ilk tezgahlar ise, uçlarından birbirine bağlanmış ağaç parçalarından oluşan basit çerçeveler biçimindeydi. Bu çerçevelerin karşılıklı iki kenarı arasına gerilen çözümler arasından atkı ipliği, dikey tezgahlardaki gibi elle ve yumak biçiminde geçiriliyordu. Daha sonraları atkı yumakları yerini tahtadan yapılmış mekiklere bıraktı. Dokuma tezgahları ilk ve orta çağlar boyunca Asya ve Avrupa'da bir dizi değişikliğe uğradı.

1589'da İngiliz Papaz William Lee, ilmekli kumaşlar dokumayı sağlayan ilk el dokuma tezgahını icat etti. (Thema Larousse, 1993-94)

18.yüzyıla gelinceye kadar kumaş yalnızca ahşap el tezgahlarında dokunuyor, dokumacı, mekiği eli ile öne arkaya götürerek çözümlerin arasından geçiriyordu.

1725'de Fransız dokumacı Basile Bouchon, çekmeli tezgaha, desenin biçimine göre üzerine delikler açılmış bir kağıt ile bu kağıdın sarıldığı bir silindirden oluşan mekanik ayırma kutusuna ekledi.

1728'de H.Falcon bir dokumanın armütü olarak yorumlanabilecek delikli bir dikdörtgen karton sistemi tasarladı.

1733'de İngiliz mucit John Kay geliştirdiği uçan mekikle dokuma tezgahının otomatikleştirilmesi doğrultusunda önemli bir adım attı. O döneme kadar enli kumaşların dokunmasında mekik atışı, karşılıklı iki işçinin kol gücüyle yapılıyordu. Kay'ın geliştirdiği düzenekte ise mekik, tezgahın her iki yanında gücü çubuklarına yerleştiren kamçı kollarıyla mekanik olarak atılmaya başlandı.

1745'de Jacques'de Vaucanson, Bouchon'un sistemindeki ayırma kutusunu tezgahın üstüne çıkartarak, gücü tellerini gücü çubuğuna asan çengeller üzerinde doğrudan etkili olmasını sağladı. Bu sistemde çengeller iğnelerin içinden geçirilerek bir metal çubuk yardımıyla yukarı kaldırılıyordu. Böylece iğneler, bir yardımcı gerektirmeden delikli kartlar aracılığıyla seçilebiliyordu.

1760'da Kay'ın oğlu aynı kumaşı birden çok mekikle dokuyabilen bir mekik geliştirdi. (Temel Britannica C.5, 1992)

1764'de James Hargreaves ilk flayerli iplik makine olan "spinning jenny" yi gerçekleştirdi.

1775'de İngiliz Crane, sökülmez trikolar üreten ilk trikotajı gerçekleştirdi.

1785'de Edmund Cartwright, Waat'ın buharlı makinesinden esinlenerek ilk mekanik dokuma tezgahını gerçekleştirdi ve patentini aldı. Enli kumaş dokumak amacıyla geliştirilen bu tezgah iki kişiyle çalıştırılıyordu, ama son derece düzensiz

işliyor ve ancak kaba kumaşları dokuyabiliyordu. Cartwright'in 1786'da geliştirdiği ikinci makine ise daha gelişmişti ve hızla yaygınlaştı. Su gücüyle çalışan dokuma tezgahı da aynı iş için tüketilen emeği ve zamanı azaltarak dokuma sanayisine büyük bir hız kazandırdı.

1805'de Joseph Marie Jacquard istenilen desene göre dokuma işlemini mekanik olarak yapabilen sistemi icat etti. (Thema Larousse, 1993-94) Jakar tezgahında her örgü ipliği tek tek denetlenir ve böylece çiçek, hayvan ya da insan motifleri dokunabilir. Jacquard'ın desenleri denetlemek için tasarladığı delikli kartlar sonradan bilgisayarların programlanmasına da uyarlanmıştır. (Temel Britannica C.5, 1992)

1813'de İskoçyalı mucit William Horrocks, kumaş levent'ini geliştirdi ve tezgahın çoğu parçasını metalden dökerek boyutlarını küçülttü. ABD'li Francis Cabot Lowell ise, tezgahın çalışmaya hızını artırmaya yönelik deneyler yaptı. ABD'li sanayici Erastus Brigham Bigelow da tarağın sabit bir hızla çalışmasını ve böylece atkının düzenli aralıklarla sıkıştırılmasını sağladı, ayrıca sürtünmeli bir fren düzeneği oluşturdu.

1828'de John Thorp modern iplikçiliğin temelini teşkil edecek bilezikli, kopçalı iplik makinesini icat etti.

Modern dokuma tezgahlarının en önemli sınıfını oluşturan otomatik mekik değiştirmeli düz tezgahlarda yaklaşık her türden kumaş dokunabilmektedir. Bu tezgahların hemen hepsinde mekik, boşalan masuranın yerine dolusunun otomatik olarak yerleştirilmesi işlemi ile birlikte değiştirilir.

19.yüzyılın sonlarından başlayarak yalnızca mekiğin otomatik olarak değiştirildiği tezgah türleri geliştirilmiştir.

Bugün bütün sanayileşmiş ülkelerde otomatik dokuma tezgahları kullanılmaktadır. Ama el tezgahları çok özel dokumaların yapımında hiç bir zaman

önemini yitirmemiştir. Bu tezgahlarda dokunan halı, kilim ve cicimlerin değeri makinede üretilenlerle karşılaştırılmaz.

3.C. DOKUMA SANAYİSİ

Dokuma sanayisinin en değerli hammadresi olan bitkisel ya da hayvansal kökenli doğal liflerin dokumacılıkta kullanılması yüzlerce, hatta binlerce yıl öncesine dayanır. Eski Anadolu halkları, Çinliler, Hintliler, Persler, Mısırlılar, Yunanlılar, Romalılar ve Perulular hayvanlardan ipek, yün, deve tüyü, keçi kılı ve tiftik, bitkilerden keten, pamuk, jüt ve kenevir lifleri elde etmeği biliyorlardı.

İlk dokuma türleri kamış, saz ya da benzeri esnek malzemelerden örülen sepetler ve tek bir lifin kendi üstüne ilmeklenmesiyle elde edilen ağlardı. İ.Ö. 6000'lerde Anadolu kültürlerinin geliştirdiği ilk dokuma örnekleride, bu topluluklarda, dokumacılığın sepet örücülüğü ile yakından bağlantılı olduğunu göstermektedir. Dokuma işlemi, iplik eğirmenin bulunmasından önce ve sepet örgüsüne dayalı olarak uygulanmaya başladı. Eski Mısır'da dokuma malzemesi olarak pamuk, ipek, yün ve keten lifleri kullanılıyordu. İ.Ö. 3000'lerde Hindistan'da pamuk liflerinden yararlanılıyordu. Aynı dönemde ise Çin'de ipek üretiliyordu. (AnaBritannica C.10, 1994)

Bir efsane, ipek ipliğinin üretimini Çin İmparatoru Fuxi'ye bağlar. Bununla birlikte Konfüçyus'a göre, ipek M.Ö.2640'da bir prenses tarafından keşfedilmiştir. (Thema Larousse, 1993-94)

İpliklerin ve kumaşların boyanması ve basma teknikleri de eski dönemlere dayanır. İ.Ö. 2. yüzyılda Roma'da boyanmış kumaş örnekleri, Tang Hanedanı döneminde (İ.S.618-907) Çin'de bağlamalı boyama yöntemiyle bezenmiş ipekler ve İ.Ö. 4.yüzyılda Hindistan'da dokunmuş basma türleri bulunmuştur. (Temel Britannica C.5, 1992)

15.yüzyılın sonlarında İtalya'da yün dokuma sanayisinde 30 bin, ipek sanayisinde ise 16 bin işçi çalışıyordu. Fransa'daki ipekli dokumacılık 1480'de

başlamış ve bir süre sonra Fransa'nın birçok kenti Avrupa ipekli dokuma üretiminin merkezi durumuna gelmiştir. (AnaBritannica C.10, 1994)

16.ve 18. yüzyıllar arasında Hint-Türk İmparatorluğu'nda ve belkide daha önceleri Bengal'deki Dakka'da baskılı ya da boyanmış güzel müslinler üretildi. 1130'larda Yunanistan'dan ve Anadolu'dan Palermo'ya giden dokuma ustaları, altın işli ipek kumaşlar ürettirler. (AnaBritannica C.10, 1994)

Dokuma Sanayisi 18.yüzyıla değin, küçük aile işletmelerine dayalı olmaktan kurtulamamıştır. Aslında ortak işletmelerin kurulmasının sağlayacağı yararlar daha öncelerden anlaşılmıştı. Buna yönelik olarak 1568'de Zürich'te, 1717'de İngiltere'deki Derby'de çeşitli işçi aileleri birleşerek ortak atölyeler kurdular. Ama, dokuma sanayisinin fabrika düzeninde örgütlenmesi, Sanayi Devrimiyle birlikte 1760-1815 arasında gerçekleşti. (AnaBritannica C.10, 1994)

17.yüzyılda Rouen, kentin ünlü çömlleklerinin motiflerinden esinlenmiş dokumalarıyla tanındı. (AnaBritannica C.10, 1994)

Fransız dokumacılığı usluup ve teknik açısından XVI.Louis'nin hükümdarlığı (1774-93) döneminde büyük bir atılım yaptı. Fransız devrimi bu gelişimi 1790'larda bir süre kesintiye uğrattıysa da, dokuma sanayisi 18.yüzyılın başlamasından başlayarak tüm ülkede yeniden canlandı. Bu dönemde Flandre ve Artois çok kaliteli dokumalarıyla ün kazandı. (AnaBritannica C.10, 1994)

İngiliz fizikçi Robert Hooke daha 17.yüzyılda ipek böceğinden esinlenerek insan eliyle dokuma lifi yapılabileceğini düşünmüş ve bunu 1664'te yazmıştı. Çağdaş kimya sanayisinin en büyük dallarından biri olan yapay elyaf üretimi Hooke'un bu düşüncesinden doğmuş sayılabilir. (AnaBritannica C.10, 1994)

1832'de H.Bracomot ve T. Pelouze selüloz nitrati elde etmeyi başardılar.

1844'de İngiliz kimyacı John Mecer pamuğu merserizeleme yöntemini buldu. Pamuklu dokumanın önce sudkostik çözeltisine batırılıp sonra yıkandığı

zaman çektiğini ve daha koyu tonlara boyandığını farketti. (Thema Larousse, 1993-94)

1845'de C.F.Schönbein, barut yapımında kullanılan selüloz nitrati sinai olarak üretti.

1884'de Kont H.de Chardonnet ilk olarak sanayide, selüloz nitrati iplik haline getirerek yapay elyafı üretti. (Thema Larousse, 1993-94)

1889'da Horace Lowe adlı başka bir İngiliz kimyacı, sudkostige batırılan ama çekmesi önlenerek biçimde gergin tutulan pamuk ipliği ya da pamuklu dokumanın neredeyse ipek kadar parlaklaştığını keşfetti. Bulucusu John Mercer olmadığı halde onun adıyla anılan bu "merserizeleme" yöntemiyle , merserize iplik ve poplin kumaşlar üretilir. (Temel Britannica C.5, 1992)

1891'de C.Beadle, E.V.Bevan ve Ch.Cross viskozü buldular. (Thema Larousse, 1993-94)

1892'de C.F.Cross ve E.J.Bevan adlı iki İngiliz kimyacı; yapay lif üretiminde başlangıç maddesi olarak kullanılan ve bitki dokumalarının temel maddesi olan selülozu kimyasal yöntemlerle ayırmayı başardılar. Bugün, uzun bir zincir gibi yanyana dizilmiş polimer moleküllerinden oluşan maddelerin lif yapımında çok büyük üstünlük sağladığı bilinmektedir. Bu polimerlerin yapı taşları olan monomerler birbirine ne kadar yakınsa ve moleküller dallanmaksızın ne kadar düzgün bir zincir oluşturuyorsa, elde edilen elyaf da o kadar nitelikli olur. Bu bilgiler dokumacılıkta göz kamaştırıcı gelişmelerin başlangıcı oldu. Böylece kimyacılar kömür katranında ve petrolde bulunan basit kimyasal maddeleri düzenli moleküller halinde birleştirerek naylon, polyester ve akrilik elyaf gibi çok kullanılan yapay lifleri üretmeyi başardılar. (Temel Britannica C.5, 1992)

1922'de W.N.Haworth selülozun formülünü çıkardı, sonra H. Staudinger makromolekül fikrini düşündü ve bir lifin lifçikler halinde doğrusal makromoleküllerden oluştuğunu gösterdi.

1932'de ABD'li kimyacı W.H. Carothers doğrusal yapıya sahip birçok makromolekölün sentezini sağladı, bunlar arasında poliamit 6-6 da vardır.

1938'de Amerika Birleşik Devletleri'nde, Du Pont de Nemours firması poliamit 6-6'yı naylon adı altında piyasaya sürdü. (Thema Larousse, 1993-94)

3.D. TÜRKLERDE DOKUMACILIK

Türkler'de çok eski çağlardan beri dokuma sanatının gelişmiş olduğu yapılan tarihsel ve arkeolojik çalışmalardan anlaşılmaktadır. Hayvancılığa bağlı olarak gelişmiş en eski el sanatlarından biridir. Türk dokumacılığı ile bilgiler Uygurlarla başlar.

Orta Asya Türk dokumacılığında Çin ve Hint etkileri de söz konusudur. Türklerin Orta Asya'da yaşadığı bölgelerde yapılan arkeolojik kazılarda çeşitli ipekli ve yünlü kumaşlarla yün aplike edilmiş keçe parçaları bulunmuştur. Bunların yanında, kurganlarda bulunan eğer takımlarındaki kolon, kuşak ve kordon türünden dokumalar da Türklerde çarpana türü dokumacılığın bilindiğini göstermektedir.

11.yüzyılda Anadolu'ya yerleşmeye başlayan Türkler, burada köklü bir dokumacılık geleneği ve tekniği ile karşılaştılar. Türklerin Orta Asya, Maverânnehir, Harzem ve İran'dan taşıdıkları dokumacılık gelenek ve teknikleri Anadolu'daki birikimle birleşerek yeni bir yapıya ve canlılığa kavuştu.

Anadolu Selçukluları ve Beylikler dönemlerinde Denizli, Adana, Sivas, Karaman, Alaşehir, Erzurum ve Erzincan, belli başlı dokumacılık merkezleri haline geldi. Buralarda dokunan pamuklu ve yünlü dokumalar ün kazandı.

Osmanlı Devletinin Anadolu'da egemenlik kurmasıyla birlikte dokumacılık daha da gelişti. Artan nüfusun, sarayın ve büyüyen ordunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere büyük bir üretim artışı olurken çeşitlilik çoğaldı, nitelik yükseldi. (AnaBritannica C.10, 1994)

16.yüzyıl ortalarına değin süren Türk dokumacılığı, iç ihtiyacı sağladığı gibi büyük miktarda dışarıya da satılıyordu.

1532'de kabul edilen kapitülasyonlarla dış ülkelerden getirilen kumaşlar yerli dokumalarla rekabete girdi; dış alım mallarına sağlanan ayrıcalıklar yerli dokumacılığın rekabet gücünü azalttı. Avrupa'da makineleşmenin başlaması ve Osmanlıların buna ayak uyduramaması, Türk dokumacılığının iyice duraklamasına yol açtı. III.Selim döneminde yerli dokumacılığın canlandırılması için girişimlerde bulunulduysa da alınan önlemler yabancı mallara sağlanan ayrıcalıklar karşısında etkili olamadı.

Abdullaziz döneminde yabancı mallara konan gümrük vergisi artırılarak dokumacılığın geliştirilmesi amacıyla yeni atılımlar yapıldıysa da Avrupa'da hızla gelişen sanayileşme karşısında yetersiz kaldı.

Osmanlı dokumacılığı 18.yüzyıldan sonra büyük bir hızla gerilemeye başladı. Belli başlı dokumacılık merkezlerindeki tezgah sayıları giderek azaldı, buna bağlı olarak da üretim düştü.

1838'de İngiltere ile imzalanan Baltalimanı Antlaşması Osmanlı dokumacılığının sonu oldu.

1913'de, sanayide yaratılan üretim değerinin yüzde 14'ünü dokuma ürünleri oluşturuyordu.

1923'de ayakta kalabilen sekiz dokuma fabrikasındaki toplam 808 tezgahtan 378'i çalışır durumdaydı. Bu fabrikaların beş'i yabancıların elindeydi.

Cumhuriyet döneminde dokumacılık alanında önemli girişimlerde bulunuldu. 1925'te kurulan Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası, kendine devredilen devlet fabrikalarını çağdaşlaştırma ve verimi artırma yönünde çaba gösterdi. Halkın katılımıyla Bünyan ve Isparta'da yün ipliği üreten ilk Anonim şirketler kuruldu.

1927 'de 15 yıl süreyle Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı. Yine 1927'de kurulan Bünyan Halı İpliği fabrikası 1934'te Sümerbank'a devredildi.

1929'da Gümrük Tarife Kanunu çıkarılarak yabancı mallara yüksek oranda gümrük uygulamasıyla yerli sanayi bir anlamda kesin bir korumaya alındı. (AnaBritannica C.10, 1994)

1933'de Sümerbank'ın kurulması dokumacılıkta önemli bir aşama oluşturdu. Bunu özel kesime ait kuruluşlar izledi.

1938'de Sümerbank'ın kurduğu Bursa Merinos Fabrikası işletmeye açıldı.

1939'a değin Egerli, Kayseri, Adana, Malatya, Bakırköy'de bez fabrikalarıyla Nazilli'de basma fabrikası işletmeye açıldı. 1963'de uygulamaya konan I.Beş Yıllık Kalkınma Planının ilk yılında Türkiye'nin iplik kapasitesi 841.870 iğ, dokuma kapasitesi 19.313 tezgaha, dokuma üretimi 543.000.000 m'ye ulaştı. 1965'te kamu sektöründe işletmeye açılan Eskişehir Basma Fabrikası, Maraş İplik ve Dokuma Fabrikası ve ardından Adıyaman, Karaman ve Nevşehir fabrikaların çalışmaya başlamasıyla dokuma kapasitesi 18.123 tezgaha yükseldi. 1972'ye gelindiğinde dokuma tezgahları 29.250'ye yükseldi. 1989'da pamuklu dokuma sanayisinin başlıca amacı, ihracata yönelik üretim olmuştur. Yünlü dokuma sanayisinde ise bunun tam tersi bir gelişme görülmüş ve yurt içi talebi karşılamaya yönelik üretim yapılmıştır.

Gelişmekte olan pek çok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de dış açılmada dış satıma yönelmede, dokuma sanayisi öncü rol oynamaktadır. 1980-1985 yılları arası, canlı iç talep ve hızlı dış satım artışı nedeniyle, ilgili firmalar büyük dokuma yatırımlarına girişmişlerdir. 1986 yılında yaşanan 3.petrol şoku sonrasında, petrol gelirleri hızla eriyen Ortadoğu ülkelerinin dokuma dış alımı durdurmaları, AET ve ABD'nin koyduğu kotalar sonucunda, ortaya önemli üretim fazlaları çıkmıştır. (Büyük Larousse C.7, 1986)

Dokuma piyasasında çeşitli ölçeklerde 10.000 i aşkın firma yer almaktadır.En büyük dokuma firması olan Sümerbank'ın piyasa payı % 16 dır.Özel kesimde piyasa payı %10 nun üzerinde olan dokuma firması bulunmamaktadır. 1991 yılında Türkiye'de 90.000 dokuma tezgahı bulunmaktadır. (Büyük Larousse C.7,1986)

BÖLÜM 4.

4.A. MUĞLA İLİNE KISA BİR BAKIŞ

Anadolu'nun Güney Batısı'nda, topraklarının bir kesimi Ege Bölgesinde bir kesimi Akdeniz Bölgesinde kalan bir ilimizdir. İl topraklarının başlıca özelliği çok engelebeli ve kıyılarının çok girintili çıkıntılı oluşudur. Kıyı boyunca birçok büyük körfezler (Güllük, Gökova, Fethiye), Yarımadalar (Bodrum, Datça, Bozburun) sayısız koy ve burunlar birbirini izler. Ovalar az yer tutar ve dağlarla çevrilmiş küçük bölmeler meydana getirir. Ormanların en geniş yer kapladığı ilimizde en yaygın bitki örtüsü maki ve kızılçam topluluklarıdır. Nüfusun büyük bir bölümü kırsal kesimde yaşar. İç ve dış ülkelere hizmet veren turizm, ilin en hızla gelişen yatırım alanı ve gelir kaynağıdır. Düzenlenen yeni karayolları ve Dalaman hava alanı yöreyi sapa kalmaktan kurtarıırken diğer yandan hızlı ulaşımı sağlamaktadır.

Bizans döneminde "Mobolla" adını taşıyan kent, 13. yüzyılın sonlarına doğru Menteşe Beyliğine katıldı. 1390-91 yıllarında Bayezit tarafından alındı. 18. yüzyılın ortalarına değin sancak beylerince yönetilen Muğla 1751'de mütesellimler tarafından yönetilmeye başlandı. 1864' de Aydın vilayetine bağlanan, İl Meşrutiyet'ten sonra da Menteşe sancağının merkezi olan Muğla Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İtalyan birlikleri tarafından işgal edildi. (23 Temmuz 1919) Cumhuriyetin ilanından sonra il merkezi oldu. (Büyük Larousse, 1986)

4.B. MUĞLA İLİ HALK GİYİMLERİ

1- KADIN GİYİMLERİ

Muğla ili kadın giysilerini yerleşim birim ve yörelerine göre dört bölümde ele alabiliriz. Bunlar:

- a) Muğla merkezi, merkeze bağlı yakın köy ve ilçelerde (Milas dahil) giyilenler,
- b) Milas ilçesine bağlı Çomakdağ-Kızılağaç ve Ekiztaş köylerinde giyilenler,
- c) Bodrum ilçesinde giyilenler,
- d) Köyceğiz, Ortaca, Dalaman ve Fethiye ilçelerinde giyilen Teke Yöresi giysileridir.

a- Muğla Merkezi,Merkeze Bağlı Yakın Köy ve İlçelerde (Milas Dahil) Giyilenler:

ÜST'E

1- Fermene: Altıparmak, çitäre, mavi-mor-lacivert tonlarında çuha ve kadife kumaşlardan yapılan Fermene'lere yörede kadın cepkeni de denir. Bu fermeneler dar kesimli, sadece göğüs memelerini örtecek kadar kısa ve kolludur. Kol yenleri kertmeli (dilimli) olup, yenleri-kol yanları ve ön kısımları il arka sırt uçları sarı malzemeden şal motif işlidir. Önden kopçalanarak veya bağlanarak iliklenir.

2- Topdon-Topandon: Altıparmak, çitäre ve boyama (pembe, lacivert, uçuk mavi) düz yerli dokuma kumaşlardan yapılan topdonların ağı yaklaşık 2-2.5 metredir. Kasıktan büzülerek bağlanan bu donların ayak bileği kısmında büzgölüdür. Uçkurlukları enli olarak farklı olarak farklı kumaşlardan yapılır. Uçkur bağı ise ipektir, uçları tel işlidir. Topdonlar özel kazanlarda kaynatılarak buruşturulur ve bükülerek saklanır. Yaklaşık 8 metre tek en kumaştan yapılan topdon'a yörede "Topan Don"- "Kırık Don" da denir. Düz dokuma ve boyama türünde olanlardan bazıları, kumaş özelliğinden dolayı "Suriye Don" adını alır.

3- Kuşak (Bel Bağı) : Bu tür giyside iki cins kuşak kullanılır. Bunlardan biri ipek dokumadan olan "Trablus" veya "Kalbur" kuşaktır. Diğerisi ise çoğunlukla kırsal kesimlerde kullanılan renkli ve desenli yün dokumadan uçları vişne rengi ipek kozalı bağlarla bezenen kuşaklardır. Bu kuşaklar, topdon'un üstüne, üçgen olarak katlanan kısmı ya arkaya ya da yan'a sarkacak şekilde bağlanır.

İÇE

1- **Bürtümcek-Yüzünakma Gömlek:** İç'e yerli doğal ipek, krem rengi, yakasız, önden üç-dört düğmeli kol uçları geniş ve pembe boncuklarla bezenmiş iğne oyalı uzun bir gömlek giyilir. Bu gömleğin saf ipek olanına "Bürtümcek", ipek-iplik karışımı olanına ise "Yüzünakma" adı verilir. Gömleğin alt kısımları bazen topdon'dan aşağıya sarkıtılır. Bazen de içine sokulur. Fermene ise gömleğin üstüne giyilerek kol uçları dışarı taşırılır.

BAŞ'A

1- **Sakağı:** Kenarları tamamen kesilmiş bir fes'in ortasına; dik durmasını sağlayan göbeği mavi-koyu kırmızı taşlı, işli, düşük ayar gümüşten veya değişik alaşımlardan yapılmış metal bir tepelik takılır. Tepeliğin tüm çevresi; bir sıra, bant üzerine sıkça dizilmiş 20'lik altınlarla çevrilir. Fes'i öntüne de gene bant üzerine sıkça dizilmiş, yarım sıra 70'lik veya 80'lik dizilir. Fes'in düşmemesi için iki ucundan tutturulan ayrı bir bantta çene altından geçirilir ve bu bantın üzerine de gene sıkça dizilen 20'lik altınlar dikilir. Bu tür başlığa yörede "Sakağı" adı verilir. Genç kızlık döneminde ve ekonomik gücü olmayan ailelerde ise; bu başlıkta, altın yerine bakır üzerine sarı kaplama taklitleri kullanılırdı ki bunlara "Mapçıl"- "Mançur" denir.

2- **Çeki :** Sakağının hemen altından sadece alını kapatacak şekilde ve baş çevresinin tamamını saran ipek krem rengi krepten bir bant bağlanır. Bu banta "Çeki" adı verilir.

3- **Üsküf :** Baş'ın tamamı ise ince delikli tülünden yapılan ve üzeri tel işli olan üsküfle örtülür. Bazı yerleşim birimlerinde bu tür örtüye "Heril" adı verilir. Baş bazen de "Şamı" adı verilen ipek cinsi bir örtü ile kapatılır.

4- **Mevsim Çiçeği ve Dal Elmas :** Baş bezemede, canlı mevsim çiçeği ve dal elmaslar kullanılır. Çiçeklerin cinsi ve takılış biçimleri ise değişik anlamlar ifade eder.

Sakağı, baş'a yanlamasına takıldığında "eğribaş", çeki üsküf'ün üzerinden dolandığında ise baş "Çetebaşı" adını alır.

Boyun'a ise "Beşibirlik" ve "Kum İnci" gibi takılar takılır. Göz ve kaşlara "Rastık" çekilir. Orta yaşlardan itibaren baş'a kına yakılır. Nişan, düğün gibi günlerde yüz'e "Allık" gibi boyalar sürülür. Gelinlerin ise yüzlerine yaldızlı küçük iki tane veya "Kırkdenen" saç şekline örülürdü. Nadiren saç serbest bırakılır. Ençok kullanılan renkler, al, mavi, pembe ve sarı'dır. Kollara ise, altın veya gümüşten "Şişe Bilezik" takılır.

AYAĞA

1- Çorap : Krem rengi yün veya benzeri özellikte çoraplar kullanılır.

1- Ayakkabı : Ayağa ise kırmızı renkte "Yemeni" tür'ü ayakkabılar giyilir.

b. Milas İlçesine Bağlı Çomakdağ-Kızılağaç ve Ekiztaş Köylerinde Giyilenler

ÜSTÜ

1- Üç-Beş Entari: Altıparmak veya çitäre'den yapılan uç kısımları komple siyah sutası ile çevrilmiş, kol yenleri kertmeli (dilimli), üç etek türünde bir üstlük giyilir. Buna "Üç-Beş Entari" adı verilir.

2- Göğüslük : Değişik renklerde (çoğunlukla, lacivert, bordo) düz kadife kumaştan dikilen göğüslükler, üç-beş entari'nin üstünden ön kısım kapalı olacak şekilde arkadan bağlanır.

3- Bel Kuşağı: Değişik renklerde boyanmış, yünden karışık desende dokunan bu kuşak üç-beş entarinin üzerine bağlanır ve kuşak arkadan sarkıtılır. Bazen de bu kuşağın üzerine yörük türü tokalı "Gümüş Kuşak" adı verilen kemer takılır. Üç-beş entarinin yan dilimleri hareketi kolaylaştırmak amacı ile gene yanlardan katlanarak bel kuşağının içine sokulur.

4- Önlük: Yünden yapılan bel kuşağının önüne gümüş kuşağı kapatmayacak şekilde yerli dokumadan, değişik desenli bir önlük takılır.

5- Ayakkabı (Don): Beyaz patiska (Amerikan Bezi) dan dikilen, kasıktan bağlanan ve ağı oldukça geniş olan, ayak bilekleri büzgölü bir don giyilir. Bu don'un her iki yanına elde bükülmüş ve daha sonra kök boya ile renklendirilmiş ipliklerle işlenen ve adına yörede "Yaneş" denilen don ayakları applike edilir. Bu don'un tümüne "Ayakkabı" adı verilir.

6- Aksesuarlar: Boyuna aksesuar olarak değişik tür ve renkte boncukların yanısıra beşibirlik altın, uzun ve sık bir dizi halinde eski ve yeni 20'lik altınlar takılır.

İÇ'E

1- Bütümcek-Yüzünakma Gömlek: İç'e yerli ipek veya ipek-iplik karışımından dokunan yakasız bir gömlek giyilir. Bu gömleğin kol yenleri sonradan dikilir. Kol yenlerinin uç kısımları iğne oyalıdır. Ayrıca değişik renklerde boncuk ve pullarla bezenmiştir. Mintanın yaka kısmı da ipek işli ve pulludur. Bu gömlek ve mintanların ipekten dokunmasına "Bütümcek" ipek-iplik karışımı dokunmasına "Yüzünakma" denir.

BAŞ'A

1- Tura: Desenli pazen türü kumaştan yapılan ve üstten büzülerek takılan ve adına "Takka" denilen başlığın alın'a gelen ön alt kısmına sık bir şekilde 30 adet 10'luk altın dizilir. Takka'nın iki ucundan tutturularak çene altına geçirilen ince bez bant'ın adı ise "Sakındırak"tır. Sakındırakların üzeri ipek veya boncuk işlemeli olur. Bu tür baş bezemenin yöredeki adı "Tura"dır.

2- Askılı Tura: Yeni evlenenlerde takka'nın üst kısmından aşağıya doğru önden görünecek şekilde 15 sıra açık kahverengi boncuklar bir dizi halinde sarkıtılır. Boncukların uç kısımlarına ise 20'lik altınlar takılır. Bu bezemenin adı da "Askı" dır. Tura ile birlikte kullanıldığında "Askılı Tura"adını alır. Yörede yeni gelinlerin başları bu şekildedir. Evlendikten yaklaşık bir yıl sonra askılar çıkartılır ve sadece Tura sürekli kullanılır.

3- Kollu: Takkanın üstüne askı ve turalar dışta kalacak şekilde kırmızı-bordo renginde ipek krepten bir bant sarılır ve bu bantın adına “kollu”denir.

4- Çemperi: Baş’ın tamamı yerli ipek dokumadan yapılan ve “Çemperi” denilen bir örtü ile kapatılır. Örtütün uç kısımları kısa saçaklıdır. Çemperinin uç kısımları baş’ın üstünden bağlanarak kulaklar dışarıda bırakılırsa bu tip baş bağlamaya yörede “Çetebaşı” adı verilir.

5- Mevsim Çiçekleri: Baş, yukarıda belirtildiği şekilde bezendikten sonra muhtelif yerlerine mevsim çiçeği, fesleğen ve zeytin dalı gibi bitkiler takılarak zenginleştirilir.

AYAGA

1-Çorap: Krem rengi türünde yünden elde örme yün çorap giyilir.

2- Ayakkabı: Siyah veya kırmızı renkte yemeni giyilir.

c- Bodrum İlçesinde Giyilenler

ÜST'E

1- Temeldevran: Bordo veya patlıcan moru adı verilen renklerde kadife kumaştan yapılan iki parçalı bir giysidir. İlk parçası uzun ve etek uçları dantelli entari türündedir. Bunun üzerine tunik şeklindeki diğer parçası giyilir. Temeldevran’ın tamamı “Bindallı”türünde sarı işle kaplıdır.

2- Gümüş Kemer: İnce, tamamı gümüş olan bu kemer Temeldevran’ın üzerinden bel’e takılır.

3- Tel Kurma Yağlık: Krem rengi türünde yerli dokuma ipek bez üzerine gümüş ve altın tellerle işlenmiş yağlıklar gümüş kemerin altından yanlamasına takılır.

4- İnci-Boncuk: Değişik türden krem rengi inci ve boncuklar kullanılan aksesuarlar arasındadır. Bunlar uzun bir dizi halinde boyundan aşağıya sarkıtılır.

İÇ'E

1- **İpek Mintan** : İpek dokumadan yakasız bir mintan içe giyilir. Mintanın geniş olan kolları oyalıdır.

BAŞ'A

1- **Eseli**: Üçgen şeklinde katlanan ve bir ucu arkaya gelecek şekilde kullanılan eselinin diğer uçları ise yukarı kaldırılıp başın ortasından iğne ile tutturulur. Kırmızı ipek kumaştan yapılır. Üzeri ise sarı içlidir.

2- **Tel Kurma Üsküf**: Eseli takılmadığı zamanlar kullanılır. Tül üzerine altın ve gümüş tellerle işlenerek bu üsküflerin işi oldukça zengin ve ağırdır.

AYAĞA

1- **Çorap**: Yünden örme krem rengi ve beyazdır.

2- **Ayakkabı** : Kırmızı renkte yemeni türü ayakkabı kullanılır.

4- Koyceğiz-Ortaca-Dalaman ve Fethiye İlçelerinde Teke Yöresi

Giyisileri

ÜSTE

1- **Fermene-Cepken**: Değişik renklerde kadife türü kumaş üzerine sarı ile işlenerek yapılan cepkenler (fermeneler) önden açıktır. Sırt kısmında gene sarı ile işli motifler vardır. Üçeteğin üzerine giyilir.

2-**Üçetek**: Altıparmak ve çitire türü dokuma kumaştan yapılan üçeteğin kol yenleri ve parçalı kısımları kurtmeli ve çevresi sarı içlidir.

3-**Kolon**: Keçi kılından motifli olarak dokunan kolon, üçeteğin üzerinden bel'e bağlanır. Uç kısımları belden aşağıya yandan sarkıtılır. Sarkıtılan kısımların uçlarına pon pon veya püsküller takılır.

4- **Şalvar**: Değişik düz renklerde yerli dokuma kumaştan yapılır. Ayak bilekleri büzgünlüdür.

İÇ'E:

1-Mintan : İç'e yakasız türde beyaz veya krem rengi yerli dokumadan uzunca, kollu bir mintan giyilir. Mintan'ın uçları şalvarın üstünden aşağıya sarkıtılır.

BAŞ'A

1- Fes: Alt kısmı kesilerek küçütülmüş fes'in önüne bir sıra değişik türde altınlar takılır ve fes'in yanları boncuk, kuru karanfillerle bezenir.

2- Dastar: İpek dokumadan yapılan, uç kısımları renkli boncuklarla bezenmiş uzun bir baş örtüsüdür. Fes'in üzerinden baş Dastar'la kapatılır.

AYAĞA

1- Yün Çorap : Ayağa uzunca bir yün çorap giyilir.

2- Çarık: Ayağa giyilen meşin çarık yanlarındaki sıruşları ile çapraz bir vaziyette çorabın üst kısımlarından bağlanır.

2- ERKEK GİYSİLERİ

Muğla'da giyilen erkek giysilerini iki bölümde ele alabiliriz.Bunlar;

a) Zeybek Giysileri

b) Köyceğiz, Ortaca, Dalaman ve Fethiye İlçelerinde Giyilen Teke Yöresi Giysileri.

a- Zeybek Giysileri

ÜST'E

1- Cepken : En üst'e mavi çuha üzerine tamamen siyah kaytan veya ibrişim işli (sıvama iş) kolları açık ve arkadan sarkan, bazen de kopçaları ile camadan'ın kollarına tutturulan cepken giyilir.

2- Camadan : Cepken'in altına giyilen camadan, Muğla'da iki türde karşımıza çıkmaktadır. Aynı renk ve işlemeyen yapılmış olan (siyah kaytanla şal desen işli) bu camadanların bazılarının önü açıktır. Yani çapraz iliklenmez. Bu tür camadan kullanıldığında altına mutlaka kavuşturma giyilmesi gerekir. Diğer türüne gelince; mavi veya siyah çuha kumaş üzerine siyah kaytan işli, çapraz iliklenen camadanlardır. Camadanlar dar kesimli, sadece göğüs memelerini örtecek kadar kısadır.

3- Kavuşturma (Delme): Mintan üzerine kolsuz yelek türünde, çapraz iliklenen göğüs memelerini örtecek kadar kısa ve önü mavi çuha üzerine siyah kaytan veya ibrişim işlemeli, sırtı ise siyah kadife kumaş üzerine sarı veya turuncu renkte ibrişim işlemeli olan kavuşturma giyilir. Kavuşturmanın halk arasında adı "Delme" dir.

4- Dolgu Kuşak: Bel'i beslemek amacı ile sarılan bir çarşaf veya uzunca kuşak türüdür.

5- Trablus Kuşağı: Dolgu kuşağın üzerine göğüs memelerinin alt kısmından kasıklara kadar genişlikte "Kalbur Kuşak" ta denilen Trablus Kuşağı veya Şalı sarılır. Bu kuşak renkli, desenli ve ipektendir. Bazen de bu kuşağın üzerine enli dokuma kolon bağlanabilir.

6- Silahlık: Trablus Kuşağının üzerine ise, koyu kahverengi deriden yapılmış, kat kat cepleri olan işlemeli silahlık özel kayışları ile bağlanır. Silahlık, Zeybeğin bir tür gardrobudur. Gözlerine değişik amaçlarla kullanılacak olan her türden malzeme konulur.

7- Topdon-Topandon: Mavi çuha kumaş üzerine ön kısımları siyah kaytan işli olan topdonlar'ın ağı yaklaşık 2.5 metredir. Kasıktan bünzlerek bağlanan bu topdonların uçurlukları ise vişne rengi kumaştandır yapılmıştır. Don alttan ancak diz kapaklarına kadar iner.

8- Saldırma: Zeybeklerin kullandığı sapı kulaklı türde uzun bir bıçaktır. Bu bıçağa Yatağan veya Kocabıçak adı da verilir. Bıçağın sırt kısmı küt, iç kısmı ise keskindir. Eğimi ise aşağı doğrudur. Bıçak silahlık üzerine tam ortadan dengeli bir vaziyette takılır.

9- Yağlık: İpek kumaş üzerine tel işleme ile yapılan yağlıklar silahın yanına takılır.

10- Köstek: Tamamen gümüşten olan köstekler iki çeşittir. Biri boyundan geçen ve mineli klipsi ile ortadan tutturulan Arnavut türü, diğeri ise omuzdan kopçalanan Girit türüdür. Saat aksesuarı olarak kullanılır.

11- Hamayıl-Musaflık-Pazubant : Hamayıl boyuna, musaflık omuza, pazubant ise kola takılır. Üçü birarada kullanılmaz. Hamayıl ve pazubantlar gümüşten, musaflık ise işlemeli deriden yapılmıştır. İçlerine musaf ve değişik dualar yazılarak konulur.

12- Maşa : Silahlığın yanından aşağıya sarkıtılan ucu çatal olan bir demir çubuktur. Görevi silahları bilemek ve hasmının silahlarını köreltmektir.

13- Diğer Aksesuar ve Malzemeler : Tabanca, fişeklik (kargılık) , gümüş hançer veya koltukaltı bıçağı, iki okka ağırlığında yapağı , kav, çakmak taşı , kehribar ağızlık , gümüş tütün tabakası, ve kehribar tespih.

İÇ'E

1- Bütümcek-Yüzünakma Gömlek : İç'e yerli ipek dokumadan krem rengine uzun kollu ve kolları iğne oyalı , yakasız , önden yirik düğmeli bir gömlek giyilir. Saf ipek olanlarına bütümcek , ipek-iplik karışımı olanlarına da yüzünakma denir.

BAŞ'A

1- Fes : Narçiçeği veya bordo renkte kısa veya uzun püsküllü bir fes kullanılır. Fes yağlık türü bezlerle beslenir ve bunun üzerine iğne oyalı kefiye

sarılır. Püskül arkadan sarkar. Fes beslenmeyip sadece üzerine ipek iğne oyalı yazma da sarılabilir. Bu durumda yazmanın bir ucu püskülle birlikte yandan sarkıtılır.

AYAĞA

1- **Tozluk** : Bacaklara mavi çuha kumaş üzerine siyah kaytan işli , arkası boydan boya sık bir şekilde kopçalı olan tozluklar takılır.

2- **Tozluk Bağı** : Tozlukların düşmemesi için üst kısımlarına koza ve püskülleri dışa gelecek şekilde tozluk bağları bağlanır.Tozluk bağları vişne renginde yerli dokumadan yapılır. Uç kısımlarında ise koza ve püsküller bulunur. Püskül uçlarında da beyaz-şeffaf veya sarı-pirinç küçük boncuklar takılıdır.

3- **Tulumbacı** : Ayağa krem rengi yün çorap giyilir.Ayakkabı türü olarak da siyah, ökçesiz tulumbacı kullanılır.

4- **Kepmen-Kayahk**: Çuha tozluk kullanılmadığı zamanlar bunun yerine üzeri işlemeli meşinden yapılan ve kepmen adı verilen deri tozluklar kullanılır. Ayrıca kayalık adı verilen özel işlemeli çizimleri de sadece efeler giyer.

1-Köyceğiz-Ortaca-Dalaman ve Fethiye İlçelerinde Giyilen Teke Yöresi Giysileri

ÜSTE

1- **Cepken** : Değişik renklerde ve kadife kumaşlardan yapılan cepkenin kol,ön ve sırtı sarı ile motif işlidir.

2- **Bağırtlak** : Değişik türde yerli dokuma kumaşlardan yapılan bağırtlak kolsuz, önden düğmeli ve ön kısmı siyah kaytan veya sarı işli bir yelek görünümündedir. Mintanın üstüne ,cepkenin ise altına giyilir.

3- **Bel Kuşağı** : Krem veya beyaz renkte yünden dokunan bu kuşak bele dolanır ve uç kısmı yandan aşağıya sarkıtılır.

4- Kolon : Keçi kılından değişik renk ve motiflerle dokunan ince kolonlar bel kuşağının üstünden dolanarak bağlanır ve uç kısımları yandan aşağıya sarkıtılır.

5-Çağsır : Keçi kılından dokunan koyu renkli uzun bir şalvardır.

İÇ'E

1-Mintan : Dokuma kumaştan yapılan yakasız bir gömlek içe giyilir. Çoğunlukla açık renktedir.

BAŞ'A

1- Fes : Keçe veya ipekten vişne rengi bir fes kalıpsız olarak başa takılır.

2- Maraba : Fesin etrafına sarılan başbağının adıdır. Krem veya açık renkte, üstü sarı veya ipek işlidir. Bağlandığında uç kısmı aşağıya sarkıtılır.

AYAĞA

1- Yün çorap : Ayağa uzunca bir yün çorap giyilir. Çağsır'ın paçaları (ayak uçları) bu çorabın içine sokulur.

2- Çarık : Ayağa giyilen meşin çarık yanlarında bulunan sırmaları ile çapraz bir vaziyette çorabın üst kısımlarından bağlanır. (Eren , 1997)

4.C. MUĞLA-YEŞİLYURT (Pisiköy)

Yeşilyurt özgün adını yakın zamanlara kadar koruyabilmiş çok eski bir yerleşim birimidir. 8.6.1962 tarihinde adı Yeşilyurt olarak değiştirilen bu yerleşim merkezinden söz eden ilk yazılı belge M.Ö. 196 yılına aittir. Bu belgede Rodoslu general Niakgoras'ın Idyma ve Kyllandis'la birlikte bu yerleşmeyi de Makedonya kralı V.Filip'in elinden geri alındığı anlatılır.

Eski Yunan kaynaklarından Pisi köyün eski adı, bir kez Pitye olarak geçmişse de yaygın bir biçimiyle Pisy'e' dir. Sonraki Yunanca "e" takısı atılınca geriye Pisy kalır ki, önceleri "ü" sesi veren "y"nin sonradan "i" olarak okunduğu göz önünde tutulunca Pisi adı özgün biçimini hemen hemen korumuştur.

Kimi günümüz tarihçileri burada antik çağda kullanılan bir tiyatromun kalıntılarıyla da karşılaşmaktadır.

Stratonikeia yazıtlarından Pisy'e'nin M.Ö. 29 yılında Romalı Labienus'un eline geçtiği anlaşılmaktadır. Bizans kaynaklarında Pisy'e'nin adı korunmuş ve bu yerleşim alanından kent olarak söz edilmiştir. (Melsa , 1997)

1961 yılında yapılan düzenlemeyle Pisi olan adı "Yeşilyurt" olarak değiştirilmiştir. Muğla merkez ilçeye bağlı olan Yeşilyurt , merkez ilçeye 14 km uzaklıkta , 2500 nüfusu olan bir kasabadır. Nüfusun tamamına yakını okuma yazma bilmektedir. Tütün, üzüm, zeytin, küçükbaş hayvancılık ve dokumacılık başlıca gelir kaynaklarıdır.

1970'lere kadar bu bereketli ovanın önemli bir bölümünde ipek böcekçiliğinin doğal kaynağı olan dut ağaçları çok yaygındı. 1974'de Ecevit dönemindeki tütün seferberliği başlayınca buradaki dutluklar yerlerini tütün tarlalarına bırakarak önemli bir gelir elde edilmiş. Bu dönem daha sonraları yerini gerileme ve geçim zorluğuna bırakmış. Sonunda tütün üreticileri hem kendilerinin hem Yeşilyurt'un kurtuluşunu yeniden geleneksel sanatlarında görmeye başlamışlar.(Cumhuriyet Dergisi, 1994)

4.D. YEŞİLYURT DOKUMACILIĞININ GELİŞİMİ

Yeşilyurt beldesinde ve çevresinde çeyizlik olarak, yaşlılar tarafından az miktarda dokunan kumaşların saf ipek, pamuk ipliği, koyun yünü gibi hammaddelerden oluştuğu görülür. Dokumalar % 100 pamuk, % 100 yün, %100 ipek olarak yapıldığı gibi çeşitli oranlarda pamuk-yün, pamuk-ipek, pamuk-yün-ipek olarakda yapılmaktadır. Yapay maddeler bulunmayan doğal ve yöresel

malzemelerle üretilen bu kumaşlar, çevre ve insan sağlığı bakımından da aranan ve tercih edilen kumaşlar olmalarına rağmen , bu değerli el dokusu kumaşlar kaybolma noktasına gelmiştir.

Ve böylece 300 yıllık bir geçmişi olan ve giderek unutulmaya yüz tutan dokumacılık , Muğla eski valisi sayın Lale Aytaman'ın girişimleriyle tekrar canlandırılmıştır. Seri üretim nimetlerinden bıkip el yapımı ürünlere dönüş yapan Ferre, Valentino, Dior, YSL gibi ünlü firmaların moda dünyasına getirdikleri bu değişim , Lale Aytaman'ın dikkatini çekmiş ve bu gözlemi ,merkeze bağlı Yeşilyurt köyü'nde gördükleriyle birleştirerek , ortaya harika bir girişimin çıkmasına sebep olmuştur. (Ekonomist , 1994)

Yaygın olarak Halk Eğitim Merkezlerinin köylerde her yıl açmakta olduğu biçki-dikiş ve el sanatları kursu , Yeşilyurt'ta da açılarak yörenin genç kızlarına beceri kazandırılması ve aile ekonomisine katkı sağlanması hedeflenmiştir. Yeşilyurt'ta öyle bir özellik vardır ki yaklaşık 200-250 yıldır süre gelen tarihi bir kültür sanatı olan ipek böcekçiliği ve el dokumacılığı bulunmaktadır. Bu sanat belirli bir yaş kesiminin işidir. Bu sebepten yaşlı kişilerle birlikte kaybolmaya yüz tutmuştur. Yöreye has olan dokuma sanatının yok olup gitmesini önlemek, genç nesile aşılayıp geliştirmek, iş sahası açmak amacıyla kooperatifler kurulmuştur. Muğla Valiliği'nin konuyla yakından ilgilenmesi sonucu, Devlet Bakanlığı, Valilik ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ortak çalışmalarıyla "Muğla Valiliği Devlet Beceri Kazandırma Kursları" 1993 tarihinde başlatılmıştır. Kurs üç aşamalıdır. Birinci aşamada dokumaya hazırlık, ikinci aşamada dokuma, üçüncü aşamada dokunan kumaşların geliştirilmesi ve mamül haline getirilmesi, planlanmıştır. Bu çalışmaların ürünleri Fuarlarda sergilenmiş, satışa sunulmuş ve bir kısmı da çeyizlik olarak saklanmıştır. Ve bugün bu dokumalar, Beymen vitrinlerini süslediği gibi yurt dışı pazarlarında da hak ettiği yeri almıştır.

4.E. OTANTİK MUĞLA DOKUMALARI BEYMEN VİTRİNLERİNDE

Şimdiye kadar Hindistan ve Kastamonu'dan alınan dokuma ürünlerinin bundan böyle sürekli olarak Yeşilyurt'tan alınacağı, Beymen'in yurt içindeki ve

yurt dışındaki mağazalarında sattığı konfeksiyon ürünlerinin kumaşlarının da Yeşilyurt'tan alınması için Yideko ile temasa geçildiği görülmüştür. (Günder , 1995)

Siparişlerin teslimi sırasında Beymen tarafından basın mensupları için düzenlenen Yeşilyurt tanıtım gezisine çeşitli illerden çok sayıda gazeteci ve yabancı basın temsilcileri ve televizyoncu katılmıştır. Yeşilyurt'ta gelen konuklar Masat'ta Yideko tesislerinde dokumaların üretim aşamalarını yerinde görme imkanını bulmuştur. (Pisi'nin Sesi, 1994)

Türkiye'ye ve muhtemelen Avrupa'nın birçok ülkesine pazarlanacak Beymen kuruluşlarının titiz ve ince yorumu; tabii bu ürünlerin yöresel ve folklorik unsurlarını bozmadan onlara güncel bir görüntü, çağdaş yaşama uygun biçimler, kısacası evrensel bir çizgi katmış. Bu ürünlerde eski ile yeniyi buluşturan ince zevki görmek mümkündür. (Günder ,1995)

4.F.YEŞİLYURT DOKUMALARI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR YAPAN KURULUŞLAR

4.F.1- Yeşilyurt İpekçilik Dokumacılık ve El Sanatları Kooperatifi (YİDEKO)

Yıllardır Yeşilyurt'ta üretilen ipekli el dokumalarının daha çok değerlendirilmesi ve üreticilerin yaptıkları işlerden daha fazla gelir elde etmelerini amaçlayan bir üretici kooperatifi olan Yideko; Mayıs 1992'de kuruldu. Tam adı, "Sınırlı Sorumlu Yeşilyurt Beldesi İpekçilik Dokumacılık El Sanatlarını Geliştirme Tanıtma- Küçük Sanat Kooperatifi" dir. Yedi kurucuyla yaşama geçen kooperatifin geliştirilerek büyümesi ve amaca hizmet etmesi hedeflenmiştir. (Pisi'nin Sesi, 1992)

Geleneksel El Sanatlarının yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtımı ve bu işle uğraşan üreticilerin korunması amaçlarına yönelik olarak kurulan Yideko'nun tanıtım şöleninde konuşan Devlet Bakanı Erman Şahin, üreticilerin örgütlenmesine işaret ederek Yeşilyurt'ta geliştirilmeye çalışılan bu oluşuma destek olacağını ifade etmiştir. (Yeni Muğla Gazetesi, 1992)

Kooperatif ilk kez Muğla Valiliği himayesinde Yeşilyurt Belediyesi ile Muğla Halk Eğitimi Merkezi'nce "Dokuma ve El Sanatları Sergisi"ni 28.04.1992'de Özel İdare Binası'ndaki Muğla Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde açtı. Yeşilyurt'ta üç dönemdir sürdürülen dikiş-nakiş kursu öğrencilerinin kendi emekleriyle yaptıkları eşyaların tanıtıldığı sergide pekçok ürün satıldı.

Valilik Konağı'nın perdelerinden Muğla Belediyesi Konakaltı Kültür Merkezi'nin perdelerine, Döşim mağzalarından Muğla'daki sünnetlik çocukların giysilerine kadar geniş bir yelpazeye satış yapan Yideko, Türkiye'nin en ünlü markası olan Beymen'le de bir anlaşma yaparak başarısını tescilledi. (Pisi'nin Sesi, 1994)

Yeşilyurt kasabasında hazırlanan ipekli ürünler, Turizm Bakanlığı Döner Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından Avrupa'ya ihraç edildi. (Yeni Muğla, 1993)

Kooperatif Turizmden ticarete, kültürden eğitime pekçok alanda hizmet vermek amacındadır.

4.F.2- Muğla El Sanatları Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi (MELSA)

Muğla yöresinde kaybolmaya yüz tutmuş olan el sanatlarının geliştirilmesi ,verimliliğinin artması , faaliyet alanının esnek ve hareketliliğinin süratle yürütülmesi ve Muğla halkının gelir seviyesinin yükseltilmesi amacıyla haziran 1995'de kurulmuştur.

Şirket, kasım 1995 den itibaren çalışmalarına hemen başlamıştır.Özel İdare binası altındaki Atölyeleri'nde ve köylere dağıtılan dokuma tezgahlarında 52 bayan personel ile pamuklu, yünlü kumaş ve dastar üretilmektedir. Ayrıca bu dokumalardan sipariş üzerine masa ve sehpa örtüsü ve perde gibi ürünler elde edilmektedir. Bu ürünler yerli yabancı turistlere satılarak ülke ekonomisine katkı sağlanmaktadır. (Melsa Broşürü ,1997)

BÖLÜM 5.

5.A. YEŞİLYURT DOKUMALARI VE YAPIMI

Pamuklu: Ham pamuk ipliğinin işlenmesi ile elde edilen dokumalardır. Dokumanın kalınlığı iplerin ince ve kalın olamasıyla ayarlanır.

Kalın Dokumalar: 6-1 numara ip kullanılır. Bu da kalın döşemelik, yatak örtülük, kalın kışlık giysilerde kullanılır. Atkı ve çözü 6-1 ve 8-1 numara olabilir. Tarak numaraları (daha seyrek dişli) yedili ve sekizlidir.

İnce Dokumalar: 12-1 ve 20-1 numara iplerle dokuma yapılır. Kullanım alanları, ince tarzda kullanılan ev dekorasyonu ve yazlık giysilerdir. 10-11 li ve 12'li (sık) tarak numaralı olur.

İplerin İşlenişi: Ham pamuk ipin bükümü ve kıvrak iplerle dokuma yapılır. (Kıvrak ip=Bükülü ip)

Boyama: Bir çok renklerde kök boyası kullanılır. Nar kabuğu, ceviz kabuğu ve bazı ağaç köklerinden faydalanılır. Yöreye özgü şaş kırmızı diye adlandırılan boyayı yaşlı nineler küllü su ve demiroksit karışımı kazanlarda kaynatarak elde ederler. Bazı renk tonları da büyük boyahanelerde yaptırılır.

Dokuma Tezgahının Bölümleri:

Tef: Tarağın yerleştiği yer ve öne çekilerek dokumanın sıklığını ayarlar.

Tezgah: Diğer malzeleri kapsıyan ve dokuma yapılan ağaçtan araçtır.

Küçük: Tarağa bağlı iplerle yapılan, aynı zamanda ayaklıklara bağlı olan bölümdür.

Tarak: Desen üzerine konur. Dokumanın sıklığını ve seyrekliğini ayarlayan malzemedir. 7'li, 8'li, 9'lu, 10'lu, 11'li, 12'li dir.

Levent: Çözgünün dolandığı makaradır.

Mekik: Atkıda kullanılan ve ağaçtan yapılan malzemedir.

Masur: Mekiğe takılır ve kargıdan yapılır.

Çıkrık: İp bükmede ve masur sarmada kullanılan araçtır.

Çözgü: Dokumada kumaşın renk ve deseni ayrılır. Çözülecek metresi tesbit edilir. İplere takılı çubuklara makaralar yerleştirilir. Çözgü metresi kaç metre ise, o kadar mesafede ipler dolastırılır, ağızlık alma işlemiyle son bulur. Ağızlık, dokuma tezgaha takılınca mekiğin alt ve üst ilmeklerden geçmesini kolaylığını sağlar. Çözülen ipler top halinde kavuka dolandır.

Ulama: Çözülen top, küçük tellerinde tek tek elden geçirilerek yapılır. Küçükler ipler ya da tellerden oluşur. Yaklaşık 1200 tanedir. Küçüklerden geçen ipler, tarak dişlerinden geçirilerek tezgaha oturtulur.

Dokuma: Tezgaha oturturulan ipler, çıkırıktaki sarılan masurlarla ve mekiğin yardımıyla dolandır. Kumaşın kenarları ve üst kısmının düzgün olması için cumbar denilen gergi ile açılır. Cumbar iki ayrı ağaç çubuğun ortadan ayarlanabilmesi ile oluşur.

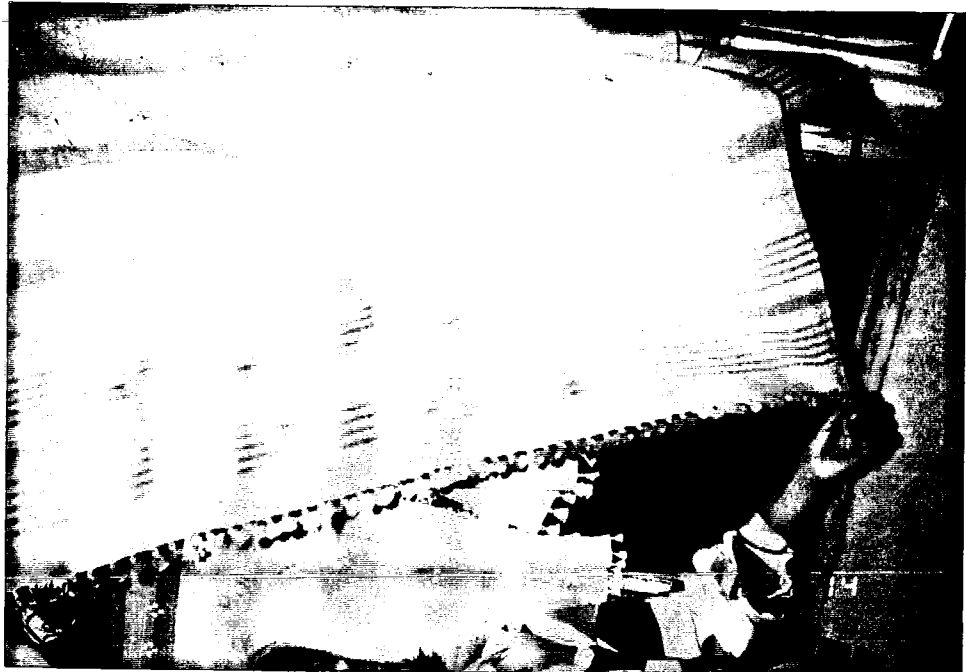
El Dokumasının Özelliği ve Farkı:

Dar ende dokunur. 60-70 cm. (boy farketmez) (elin mekiği atma açısı belirli olduğundan 1 m ya da daha fazla ende mekik atılıp, çalışmaz) Kumaşlar yanyana geldiğinde bu fark ayırdedilir. Dayanıklılığı çok fazladır. (30-40 yıl) Doku ve renkler daha doğaldır. Pamuk ve ipek dokumalar kışın sıcak yazın serin tuttuğu ve teri emdiği için daha sağlıklıdır. Makinada yıkanabilir ve sağlamdır. Renkler kullandıkça ve eskidikçe güzelleşir, doğallaşır ve bozulmaz.

İpek Böcekçiliği ve İpek Dokumalar:

Mart-Nisan aylarında dut ağaçlarının yeşermesi ile başlanır. İpek böceği tohumları sıcak ve kapalı bir yerde saklanır. Bu süre bir hafta gibidir. Tohumlar küçük kurtlar haline gelir. Karton kutular içinde dut yaprakları ile beslenir. Bir birbuçuk ay gibi zaman sonra böcekler gelişir ve koza sarma zamanı gelir. Dağdan toplanan ot ve çalılarla böceklerin bulunduğu ortam çevrelenir. Doyuma ulaşan böcekler, kendilerini çevreleyen bu çalılara tırmanarak koza sarmaya başlarlar. Bu işlem bir hafta içerisinde son bulur. Toplam süre iki aydır. Toplanan kozalakların güneşte kuruması beklenir. Çünkü iyi kurumayan kozalar, delinip içeriden kelebek şeklinde çıkarlar. Bu delinmiş haldeki kozaların işlenmesi zor olur. Kurumuş kozalar beklentilmeden toplanıp çekilmesi (ip haline gelmesi), ustalar tarafından özenle gerçekleştirilir. Kaynar kazana atılan kozaların bıraktığı ipek uçları çıkırığa sarılarak dolanır. Dolanan ipek telleri tek tek temizlenir. Bu işleme telleme denir. Kazana atılan 40 kozadan 1 ipek teli oluşur. Çekilen ve tellenen ipek çıkırıklarda bükülür. Bükülme, ipeğin bükümü, sarımı çözgüye ve atkıya dayanıklılık kazanmasıdır. Bükülme 1 m. uzunluğundaki ipek teli kırk elli çıkırık kolu çevrilerek yapılır. Bükülen ipek dokumaya hazırdır. Dokuma işlemlerinden geçilerek dokunur. (Tezcan, Mart 1996)

Yeşilyurt Dokumalarına Örnek Fotoğraflar:

Gürcan Dokumacılıktan alınmıştır.

5.B. YEŞİLYURT DOKUMALARI HAKKINDA YÖRE HALKI İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Ahmet Çakı :

28 yaşında , Dokuma tezgahı ve onarım-bakım yapıyor.

Dokuma tezgahı yapım ve onarımını görerek kendi çaba ve çalışmalarıyla öğrenmiş. Konu ile ilgili verdiği bilgiler şöyle:

Bir dokuma tezgahı kullanılmaya bağlı olarak 10 seneye dayanır.Bakımı tezgahın düzenine göredir. Çekme tezgah el tezgahına göre daha düzenli ve kullanışlıdır. Bir haftada yapılabilir. Dokuma tezgahında kullanılan malzemeler özel sektörden alınan marangozlukla ilgili araç-gereçlerdir.Bu işten fazla bir gelir elde edilmiyor.Yeni yapılan tezgahların yüksekliği 2 m, eni 2,5 m , maliyeti ise 7-8 milyon civarındadır. (Çakı, 1996)

Aliye Pek:

41 yaşında. 1995’de 3 aylık deneme, 3 aylık ustalık belgeleri alarak kurs sonucu dokumayı öğrenmiş. Melsa’da çözücü olarak çalışıyor.

Eve mali destek sağlamak amacıyla çalışıyor ve 11 milyon maaş alıyorum. Dikişde çalışan parça başı, tezgahtakiler metre başı ücret alıyorlar. Dikiştekilere 25-150 bin arası, dokuma tezgahındakiler 40-750 bin arası ücret alıyorlar. 5 kişi dikişte, 15 kişi tezgahta çalışıyor. İki de hoca var.22 tane tezgahın 8’ i el 14 tanesi çekme tezgahıdır. Toplam 52 eleman var. Bunların içinde evde tezgahta ve dikişte çalışanlar var.

Pamuk bükülü olarak Denizli’den Tariş’ten geliyor. Koyun yünü kalın boyalı boyasız yünlerden yöreden alınıyor. Döşemeliliklerde de kullanılıyor. Siparişe göre renk seçimi de oluyor. Orlon pamuklunun içine karıştırılıyor. Her renk mevcut. Peçetelik gibi ürünlerde kullanılıyor. Pamuk, havlu, çarşaf, peçetelik, perde v.s.her çeşit üründe kullanılıyor. Pamuk ip olarak geliyor, haşıl işlemi

yapılıyor. Yaklaşık 5 teneke su 4 kilo un ile kaynıyor. Sonra 10 kilo ip ekleniyor. Bu işlem bir nevi kola gibi ipi sertleştiriyor. Sonra kurutuluyor. Sertleşen ip tezgahta dokunurken kırılmıyor. (Pek, Mayıs 1997)

Ayşe Tezcan:

26 yaşında. Turizm Meslek Yüksek Okulu mezunu. Kooperatif Başkanı.

Kurs üç aylık dönemler halinde olup, bunun sonunda sertifika veriliyor, isteğe bağlı olarak bu kişiler kooperatif bünyesinde çalışabiliyor. Cüzi bir ücret alınıyor. Kurs süresince İş ve İşçi Bulma Kurumu bu ücreti veriyor. Daha sonra çalışanlar, dokuduğu kumaştan metre başına ücret alıyor. Günlük dokumalara bağlı aylık bir dokuyucu en az 8-10 milyon arası ücret alıyor.

Kooperatifte maaşlı çalışan işçi sayısı 8, yaşları ise 18-32 arasındadır. 25-35 yaş arası olan 12 kişi'de kooperatif tezgahlarında metre başı dokuma yapıyor. 35 yaşın üzerinde 15 kişi evlerde evlerde dokuma yapıyorlar. ip ve desen, özgü kooperatiften olup bu kişiler sadece dokuma karşılığı ücret alıyor. Böylece toplam 35 kişi çalışıyor. Yoğun sipariş dönemlerinde eleman sayısı iki veya üçe katlanır. Bunlar yöre halkından dokuma yapan kişilerdir.

15 adet çekme tezgahı olup, bunların üç tanesi evlerde ve diğer geri kalanları kooperatifin çalışma atölyesinde bulunmaktadır. 800 haneli Yeşilyurt'a yaklaşık 600 kadar el tezgahı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları halen kullanılmakta, bazıları ise malzemelerinin eksikliği nedeniyle kullanılmamaktadır. Yöre halkından kendisi için dokuma yapıp kendi ihtiyacını karşılayanlar da bulunmaktadır.

Kooperatifin 1995 yılı cirosu 2,5-3 milyardır, 1996 cirosu 4 milyar olarak tahmin ediliyor. Gelir; yeni kurs, tezgah yapımı, iplik ve malzeme alımı olarak değerlendiriliyor.

Kooperatif kurulduğundan beri; Beymen'le dönem dönem sözleşmemiz var. İstanbul ve Ankara'da dekorasyon firmalarıyla çalışıyoruz. Avusturya'ya ipekli

dokuma gönderiyoruz. Basın veya tanıdıklar yoluyla Danimarka ve Hollanda'dan istekler oluyor. (Tezcan, Mart 1996)

Dudu Ünlü

60 yaşında. Kayınvaldesinden öğrendiği dokumayı 44 yıl yapmış. İki üç yıl öncesine kadar da evinde el tezgahı varmış. Çocukları yer kaplıyor diye kırıp yakmışlar. Adını hatırlamadığı kendi zamanındaki dokuma kooperatifinden bassediyor.

İpliği kooperatif hazır alıyor ve aynı şekilde koopertif siyah, şaş kırmızı ve beyaz boya veriyor. Bunlar leğende ıslatılıp dövülüyor. Sıcak suyla kaynatılıyor ve kurutuluyor. (Haşıl işlemi) Kuruyan ip çıkırıktaki masuraya dolanıyor. 20-25 cm kargıdan bir çubuk olan şimdiki demir çubuktaki ip çıkırıktaki masura haline geliyor. (Masurum konduğu yer kalem döşegi denir)

Yaptığı dokumalar siyah,beyaz veya şaş kırmızı renkte.Beyazlatıcı olarak kooperatifin verdiği klorağı kullandım. El tezgahına el döven, çekme tezgaha çekme döven deriz. 16 yaşında iken Nazilli'de 3,5 yıl Sümerbank'ta çalıştım. Tezgahları, Denizli tarafından gelen gözlüklü diye anılan bir usta yapmış ve kooperatifi kurmuş. Kök boya Milas tarafında yapılıyor. Eskiden çapıtla yün battaniye, kilim dokunurdu. Bu dokuma sırasında kücü ve tarak geniş aralıklı oluyor. 70 cm yolluk, 90 cm çarşaf olup iki en dikişle elde birleştiriliyor. Siyah boyalı elbise yıkanırken solmaması için tuz atılır. Cumadan çarşambaya 120 m. dokuma yapardım. 100-110 m. sık düzgün dokuma yapardım. Geçimim sadece dokumadandı. Dokumayı bıraktınca romatizma oldum. Dokuma tezgahım en aşağı elli senelikti, kışın dokuma yazın buğdayla uğraşırdık. Eski ve yeni yapılan dokumaları aynı kalitede ve kullanışlı buluyorum. Dokumaları giysi olarak kullanmamamızın sebebi, ayıp karşılandığı içindir.Bu nedenle çarşaf yapılıyor. (Ünlü, Mayıs 1997)

Gülyüz Yapar:

70 yaşında. Dokumayı annesinden öğrenmiş.

50 sene dokudum.Çekme tezgahımı kullanmasam bile duruyor. Ben öldükten sonra bozsunlar. Çözüğü çivilerde yaptım , haşılı ipleri sııklarda kuruttum. (Yapar, Mayıs 1997)

Hicran Çam:

23 yaşında. Açıköğretim lise öğrencisi . 1992'den beri Kooperatif Yönetim Kurulu Üyesi. Dokumayı kooperatif kurslarında öğrenmiş.

Pamuk ipliği Denizli'den, koyun yünü Muğla'dan satın alınır. İpek, Yeşilyurt'ta yetiştirilen ipek böceğinden elde edilir. Pamuk ipliğinden; kumaş, perde, döşeme v.b. gibi yöreye özgü dokumalar yapılıyor. Kısacası sipariş ne üzerine ise, o dokunur. Yöreye özgü dokumanın farkı, özelliği sağlıklı ve uzun ömürlü olmasıdır. Dokumalar ekosa çizgili, düz ve motifsiz olup renk çoğunlukla naturel (İpliğin kendi rengi) dir.

Kumaşın sağlıklı ve dayanıklı olması açısından yün pamuk ipliği ile karıştırılır. Çözgüde iplik, atkıda koyun yünü kullanılır. Levente hazırlanır. Arzuya göre her renk kullanılır. Genelde eskiden kullanılan şaş kırmızı, günümüzde hazır paket halinde Ziraî Donanım Mamulleri satan dükkanlardan alınır.

Kumaşın eninden dolayı dokuma tezgahı da yöresel oluyor. 60-70 cm.lik el tezgahları var. Eğer eni fazla ürün elde edilmek istenirse, çekme tezgah kullanılıyor. Eskiden herkes kendi dokuma tezgahını kendisi yapıyormuş.

Rengi ve deseni sipariş verilen dokumalar olduğu gibi yöreye has olan helal adı verilen dokumalar da var. Eskiden çarşaf olarak kullanılırdı. Özelliği ise İslam Dini'nde erkeğin yüzde yüz ipek giymesi yasak olduğundan , ipekli dokumaya pamuk ipliği karıştırılmış. Bu karışım %70 ipek, %30 pamuk oluyor. Günümüzde

helal denilen dokuma her alanda kullanılıyor. Dokuma tezgahlarının özelliğine göre ya el tezgahında veya çekme tezgahında dokumuluyor.

Dokuma pazarlama sorunu olduğu için ticarete dönüşmemiş, sadece çeyiz olarak yapılmış. Tütün asıl gelir kaynağı olduğu için dokuma ticareti, ancak Belediye Başkanı Mehmet Güner ve zamanın Muğla Valisi Lale Aytama'nın desteğiyle canlandı. 1992 yılında Yideko kuruldu. Ticari yönden Muğla ili ve komşu illerle ilişkiler kuruldu. Yöre dokumacılığı kooperatif çalışmalarıyla iç ve dış turizm'de tanındı. Eskiden çarşaf, sofrası, peştemal olarak kullanılan dokumalar günümüzde her istek ve alanda kullanılır hale geldi. (Çam, Mart 1996)

Neriman Köksal:

50 yaşında. 26 seneden beri el tezgahında dokuma yapıyor. Dokumayı annesinden öğrenmiş.

Yeşilyurt dokumaları benim zamanımda genelde çarşaf olarak kullanılırdı. Yörenin dokumalarında kullanılan şaş kırmızı rengi elde etmek için; dut, menekşe, incir ağaçlarından herhangi birinden elde edilen odun külünde kaynatılan ipe, hazır poşetlerde satılan ayrıca tütün fidelerine ilaç niyetine kullanılan şaş kırmızı atılıyor. Ham iplik sıcakken dövülüyor, güneşte kurutuluyor. Asıl rengini güneşte kururken almış oluyor. (Köksal, Mayıs 1997)

Sinan Durgut:

Melsa Özel İdare'nin ön muhasebesinde görevli.

Melsa özelleşmeden önce Kireçsan adında bir şirketti. Müşteri dokuma ürünleri ile ilgili siparişleri istediği renkte verebiliyor. İp Denizli'den alınıyor. Renkli ip boyahaneleri var. Solmuyor. Dövizle iş yapılıyor. Sipariş verilen ve satış için dokuman atölye aynı. Satış, giriş-çıkışlar aynı yerde yapılıyor. Belli bir sistem yok. yeniden kurslar düşünülüyor. Ula'da kurs var, 12-13 kişi başvurmuş, 2 kişi bitirmiş. Aydın İncirlioğlu Halk Eğitim Merkezi dokuma kursu vemeleri için

Melsadan 2 öğretmen aldı. Dokuma atölyesi büyüdü ve fabrikasyon ipliğe ihtiyaç var. Pamuk ve ip Tariş'ten alınıyor. İplik fabrikasının yörede kurulması lazım. Çözgü makinası Denizli'den alındı. Otomasyona geçilse bile bükümcü (Büküm: Kırma makinesinde ip iki merdane arasından geçip büküm oluyor) Denizli'de bulunuyor. Muğla'da %90 bükülü ipten dokuma yapılıyor. (Diğer adı Hint ipliği)

Melsa'nın katıldığı fuarlar:

Marmaris Ordev 19-23 Mart 1997 El Sanatları ve Hediyeelik Eşya Fuarı.

Forum Fuarçılık Organizasyonları, katılım 1995'den beri.

Metures 97 İşvaş

Melsa- Aktur Datça Tatil Köyleri'nde Ürün Tanıtımı.(Ağustos-Eylül)

Melsa- İngiltere'de ürün tanıtımı.

Fuarlar tanıtım ve satış açısından faydalı oluyor. Organizasyon iyi olduğu için genelde Ankara'da katılıyoruz. İstanbul'dan memnun kalmadık.

Melsa'dan Alış-Veriş Yapan Firmalar: Dönmez Ticaret, Ankara 1996'dan beri; Dekart Ham Tekstil, Ankara 1996'dan beri; Fidan Tekstil, Ankara 1997'den beri; Hanımeli El İşleri Mağazası, Ankara; Emel Çeyiz, Ankara (Durgut, mayıs 1997)

Vahdettin Yıldız

Melsa Özel İdare'nin Müdür Yardımcısı

Melsa' da toplam 30 kişi çalışıyor. Tahsil durumları ilk ve lise öğrenimi, yaş ortalamaları 18-40 arası. 15-20 milyon alıyorlar. Çalışanlar dokumayı 3 aylık kurs süresince ve Kız Meslek Lisesi'nin destekleriyle öğrendiler.

Melsa , genellikle hizmet ve istihdam amaçlı kurulmuştur. Şirket halen gelişme ve büyüme aşamasında bulunduğundan elde edilen gelir, yatırım ve kapasite arttırımına kullanılmaktadır. Dokuma tezgahları 30 civarındadır.Toktaş A.Ş. de yaptırılmıştır. Bakım onarımları Muğla'daki bir marangoz atölyesinde

yaptırılmaktadır. İplikler Denizli' de Tarişten temin edilmektedir. Ürünler Muğla Sakartepe'deki reyonda ve fuarlarda sergilenmektedir. (Yıldız, Mayıs 1997)

Ummuhan Besi (85 yaşında) - Zehra Özdemir (77 yaşında)

Okuma yazma biliyorlar. Çocukluklarından beri dokuma yapıyorlar.Görerek öğrenmişler. Kendi ihtiyaçları için yapmışlar.El tezgahı kullanıyorlar.

Kök boyası,ceviz ağacı,şaş kırmızı hazırlanıp küllü su ekleniyor. Kaynar suya atılıyor,sıkılıyor. 40 gün dövülüyor.İplik yaş olacak. Mart ayından sonra ipek böcekçiliği yapılıyor. İpekböceği, tohumundan 1-1,5 ay sonra koza sarıyor. Kozalar sarılıyor,güneşte bekletiliyor. Bursa'da da fırınlanıyor,ama güneşlenmesi daha iyi.Uç vermesi, iplik telinin ucunun çıkması için 4 gün bir tarafi, 2 gün bir tarafi tokuflanıyor. Toplanan kozalar,kaynar suyla çekiciler vardır, nisan-mayıs başlarında toplanıyor. Kozalar eğer fazla güneşlenirse delinip kelebek oluyor.Orta derecede kurutulup kaynar suya atılan koza ip uç veriyor. Bu da çıkırığa dolanıyor. 40-45 kozadan bir ipek teli elde ediliyor. Un atılarak telin daha düzgün olması sağlanıyor.Çıkırığa sarılan ipek telleri toplanır. Fazlalıkların alınması, ipin ince ve pürüzsüz olması için tekrardan tokatlama ve telleme işlemi yapılır. İpek boyanmaz, ya beyaz ya sarıdır. Bu sarı renk kaynama sonucu oluşur. Erkekler için kareli gömlekler pamuk ipliğinden, iç göynek düz , gelin için ipek. Çarşaf genelde kareli şaş kırmızı.

Bir top bez 10 m. olup 1 haftada dokunuyor. Tezgah ceviz ve kestaneden yapılıyor. Yeni yapılan dokumaları daha kaliteli buluyoruz. Yörenin dokumasının unlu ipinden ve dokuma özelliğinden gelmektedir. Halk Oyunları ile ilgili herhangi bir kullanım alanı olmadı. Yastık, çarşaf gibi ev ihtiyaçları karşılanmıştır. Ticaretini yapmayıp kendimiz için dokuduk. Satışlar kooperatif ile birlikte başladı. El tezgahının en önemli özelliği tefi, tarağın yerleştiği kısım cevizden, diğer ayakları kolları ağaç bölümler çam ve diğer ağaçlardan yapılabiliyor. Köy içinde kullanılan tezgah tefleri çok eskidir. Günümüzde yapılanlar eskiye nazaran biraz daha kullanışsızdır. Tef'ten sonra kücüler geliyor. Bunlar elle yapılmış, çubuklara dizilmiş iplerden oluşur. İpler 1200 ilmekle oluşuyor, 11 arası var. Çözümler tek tek

küçülerin arasından geçiriliyor. Daha sonra taraktan ulanır. Bu ulama işlemleri 1200 tek ilmiğin yani ipin tek tek kücü iplerinden hem de tarak iplerinden geçirilmesi ile meydana geliyor. Çift ayak çalışır. Ayaklıklar küçülere bağlıdır. Ayakların hareketi ile küçüler aşağı ve yukarı olmak üzere hareket eder ve arada açılan mesafe mekiğin işlemesine neden olur. Daha sonra tef öne itilerek kumaşın sıklaşması, dokunan kumaşın sıkılığı sağlanır. Dokunan kumaş makaraya sarılır. Kumaşın gerginliği ve daha düzgün dokunmasını sağlamak üzere dumbbar denilen tahtadan yapılmış uçları çivili bir malzeme ile dokunan kumaş gerginleştirilir. Eni boyu, taraktan çıkacak kumaşın boyuna göre ayarlanır. Çözgü yapıldıktan sonra bu yapılan çözgü ki (buna kavuk deniliyor) kavukla top halinde dolandır. Çözgüdeki yapılan kavuk çözülen metreye bağlıdır.

El tezgahında dokunan kumaşlar sağlık ve kullanım açısından çok faydalıdır. Atkı denilen işlem mekikle yapılıyor. Mekik, ceviz, kestane, dut ve en güzel meneç'den oluyor. Elin belli bir açısı olduğundan çok fazla kumaş üretilmiyor.(Besi, Özdemir, Mart 1996)

Zeynep Karaca

26 yaşında. Lise mezunu. Melsa'nın atölye şefi. Dokumayı aileden öğrenmiş, 7 senedir yapıyor.

Melsa'da atölyede 25 kişi çalışıyor. Evde çalışanlarla toplam 200 kişiyi buluyor. Çekme tezgahta 10, el tezgahta 10, dikişte 5, çözgüde 2 eleman, geri kalan evde çalışıyor. Çalışanlar orta-lise tahsilli, atölyedekiler sigortalı. Parça başı 10-25 milyon arasında kişinin çalışmasına bağlı olarak ücret alıyorlar. Dokumayı Özel İdare Halk Eğitim Merkezi'nde 6 aylık kurs döneminde öğrendiler. 25 dokuma tezgahı var. Pamuk ipliği Denizli'den alınıyor. Dokumaların özelliği motifli ve motifsiz oluşudur. Muğla motifli дастar yöreseldir. Fethiye, Rize dokumalarıyla benzeştiği söyleniyor. Dokumalarda naturel veya diğer renkler tercih edilir. Denizli'de Kan Tekstil kök boya yapıyor. İpek, Muğla yöresinden alınıyor. % 60 ipek, % 40 pamuk , %50 ipek, %50 yün ürünler var. %100 ipek, yün ve pamuk

kullanılması tercih ediliyor. Özel İdare bünyesinde Muğla Sakartepe’de satış şubemiz vardır.

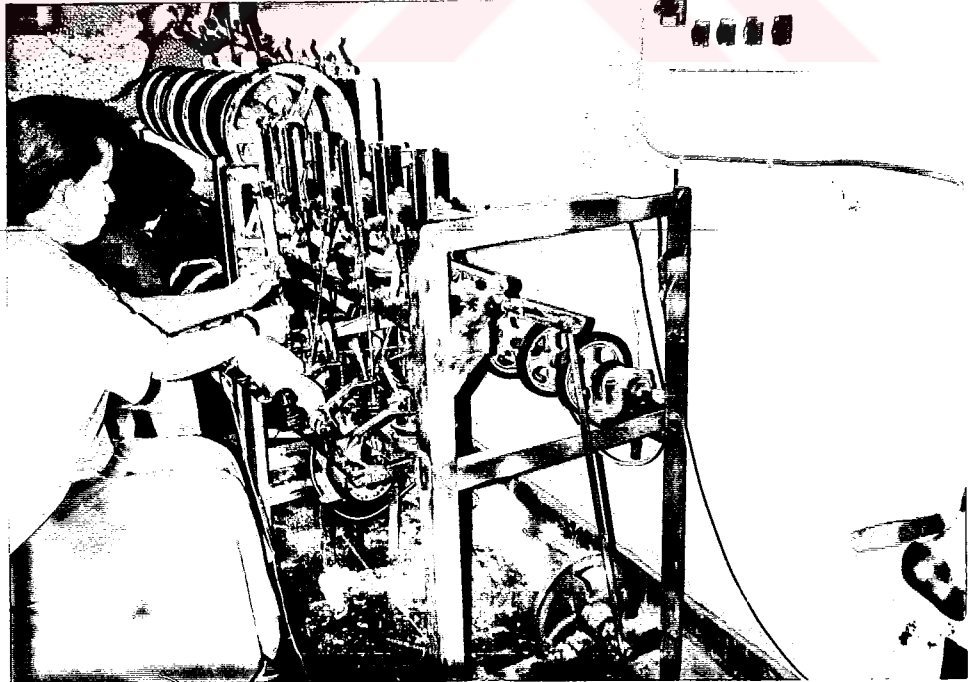
Melsa’nın katıldığı fuarlar: Türep-İstanbul 1995 ; İsvaş- İzmir1995-96 ; Form Fuarçılık-Ankara, 1996; Ordev Turizm Fuarı Marmaris, 1997; Rotary Kulüb Marmaris, 1997; Ada Fuarçılık, Ankara 1997; Yöresel El Sanatları Fuarı, Yılda 1 kere; Aralık Forum ,Ankara 1997 .

Zühra Gürcan

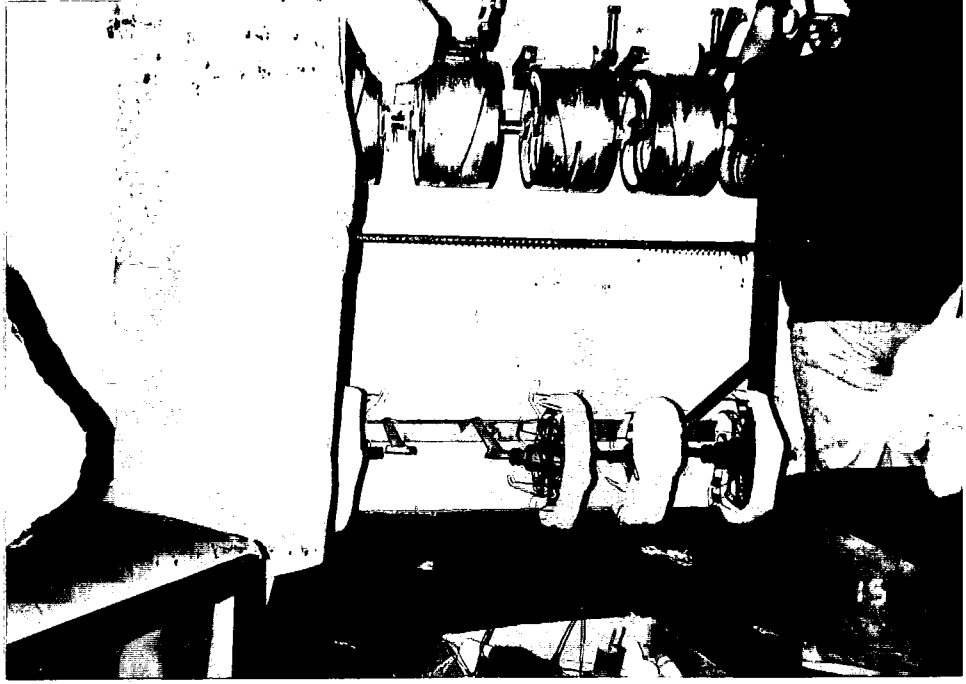
38 yaşında. İki yıldır dokuma yapıyor. Dokumayı kooperatifte 3 aylık kurs döneminde öğrenmiş.

Haşıllanmış İp: El veya çekme tezgahında kullanılmadan önce ip, unla kaynatılan suya bastırılıyor. Sebebi ise ipin dokunurken kırılmaması için. Kumaş dokunduktan sonra yıkandığı zaman eski yumuşak halini alıyor. Bir külte (ipin çile haline verilen isim) 4.5 kilo geliyor. Dört kültede haşıl yapılıyor. Bir kazan suya (30 lt.) 4 kilo un önce soğuk suda beze olmasın diye eziliyor. Kaynamış suyun içine konuluyor, su kaynıyor. İpler leğenlerde olup üzerlerine unlu kaynar su dökülerek ipe yedirilip ovuluyor. Bir saat sonra hafif sıkılıp kuruması için asılıyor. Kuruduktan sonra dokumaya gelince hafif soğuk suyla tav ediliyor. Sertleşmiş ip tel tel açılıyor. Çıkrık veya makinede bobine sarılıyor.

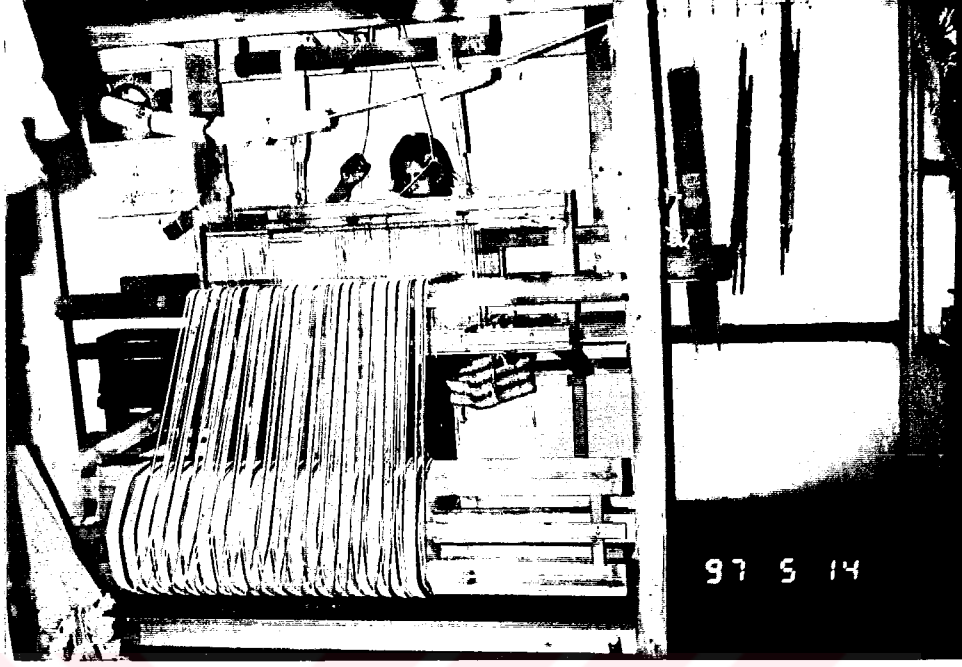
Haşıllanmış olan ip gevlek'e konup, çıkık vasıtasıyla masuraya sarılır.
Aynı işlem makinede de yapılır.

Gevlek yerini tel çembere bırakıyor. Çözüde kullanılan ip bobine sarılıyor.

Çözgü tahtasında kullanılmak üzere istenilen motife göre kullanılacak bobinler ipin kalınlığına göre sıralanıyor. Bobinden alınan ip uçları süzgeç denilen, arasında teller bulunan yerden geçiriliyor. Daha sonra önce boş ağızlık sonra dolu ağızlıktan geçiriliyor.

Dolu ağızdan geçen ip alt dolu ağızdan geçen ip üst oluyor. Mekik bunların arasından geçiyor. Ağızlık işlemi kumaşın dokumasını kolaylaştırıyor. Tarak denilen kısımda sekizli ip kullanılıyorsa seyrek, tarak sıklaşıyor. Taraktan alınan ip, ağaçtan silindir biçiminde olan levent'e sarılıyor. Levent buradan alınıp dokuma tezgahına konuyor.

Levent'ten alınan ip kütüye geçiriliyor. (kütü: ortası delik olan, iplerin geçeceği alüminyum tele verilen ad) Eni, boyu, belli bir tel sayısı yok. Motife göre ip diziliyor. Bir arkadan bir önden ağızlık olayı oluyor. Mekiğin geçtiği alan

ağızlıktır. Bir arkadan bir önden olayı ise, alttaki ip üste, üsteki ip alta geçerken mekiğin bu iplerin meydana getirdiği aralıktan geçmesidir.

Bir ön bir arka kücünden gelen ipler tarağın tek dışından geçerek çift ip haline geliyor. Böylece dokumanın sıklaşması sağlanıyor. Çekme tezgah isminin sebebi ise masura haline gelen ip mekiğin içine konuyor. Mekiğin sağ el yardımıyla bir vasıtasıyla çekilip hem sağa hem sola gitmesi sağlanıyor. Böylece dokumayı sağlamlaştırıyor. Sağ ve sol ayaklık kullanılıyor. Kücülere bir zincirle bağlı örneğin sağ ayak (dokumayı yapan kişinin oturmasına göre) öndeki kücüyü, sol ayak arkadaki kücüyü yukarı ve aşağı hareket ettirerek tarakatan bir aşağı bir yukarı geçiriyor, ağızlık meydana geliyor. (Gürcan, Mayıs 1997)

5.C. TÜRK HALK OYUNLARINDA DOKUMA GIYSİLERİNE ÖRNEKLER

5.C.1. Bayan Giysileri:

Marmara Bölgesi:

Balıkesir Bayan Giysisi: Pamuk ipliğinden elde dokunan şalvar, dokuma bezden üç etek. (Ekici, 1992)

Bilecik Yöresi Bayan Giysisi: Pamuklu dokuma çeşitlerinden tire şalvar, gömlek çatal don, yünden ince dokumalar hırka, kazak, patik çorap. (Komanlı, 1995)

Bursa Bayan Giysisi: El tezgahlarında pamuk ve keten ipliğinden dokunan şalvar, kendi el tezgahlarında yün ipten dokunan peşkir, kozaklı kuşak, çizge.(Ekici, 1992)

Çanakkale Biga Bayan Giysisi: El örgü takke, göğüs kısmı basma iç entari, el tezgahlarında özel olarak pamuk dokuma entari, kumaşı yüzde yüz yünden el tezgahlarında dokunmuş üç etek, el tezgahlarında yün dokuma olarak örülen ve uçkurla bağlanan önlük, ipekli kumaştan veya keten olarak el tezgahlarda dokunan kefiye, ipek ipliğinden el tezgahlarında dokunan kuşak, önlü basma arkala. (Gülsün, 1996)

Tekirdağ Yöresi Bayan Giysisi: Krep ipliği denilen çok bükümlü ipliklerle dokunan ve kendine özgü dalgalı bir görünümü olan dokumadan krep.(Gülbahar, 1996), beyaz renkli dokuma kumaştan yağılık.(Yalnız,1996)

Malkara İlçesi Bayan Giysisi: Yünlü dokuma kumaşlardan veya basma ve satenden şalvar, sık dokunmuş bir önlük. (Dinçtoson, 1996)

Kırlareli Bayan Giysisi : El tezgahlarında değişik kalınlıkta ve incelikte dokunan kumaştan bürümcük, El dokuması pamuklu kumaşlardan uçkur, yağlık, elde yünlerden dokunan çetrik.(Yalnız,1996) Kadife veya atlasan şalvar, bürümcük gömlek, yün örme patik. (Gürtuna, 1989)

Silivri Bayan Giysisi: Kadife veya atlas kumaştan şalvar, yün örgü çetrik, yün çorap. (Gürtuna,1989)

Ege Bölgesi:

Afyon Dinar : Stari kumaştan şalvar, üç etek, cepken. Bürümcük kumaştan iç gömleği, kadife cepken, yün çorap.(Gürtuna, 1989)

Aydın Yöresi Bayan Giysisi: Sık dokunmuş tül kumaştan ulada, grep ya da şifon kumaştan grep, bürümcük ten gömleği, altıparmak (Antep el tezgahlarında dokunuyor) sitore (ipek saten) veya uskufudan (dayanıklı ucuz kumaş) üç etek,kadife cepken,kadife veya uskufudan şal kuşak keten ya da kaput beziyle astarlanır. Sitore veya uskuru gömlekten şalvar, Amerikan veya kaput bezinden uçkurluk, yün çorap, iplik ya da ipekten örme para kesesi, kadife seten ya da divitin kumaştan panduffle. (Akçora, 1995)

İzmir Menemen Yöresi Bayan Giysisi: Divitin bezi ile pullu fes, ipek kumaştan pullu örtü, çitari kumaştan üç etek, birinci tür çitari kumaştan ikinci tür basmadan şalvar, kadife kumaştan cepken, bürümcük kumaştan bürümcük, ketenden göynek, beli saran kısmı kalın kumaş veya kadifeden gümüş telkari kemer, el tezgahlarında tiftik yününden dokunan önlük, arkalaç, boncuklu kolon, koyun yünü veya tiftikten çorap. (Sevinç,1991)

Kütahya Bayan Giysisi: Yün iplikten dokunan şal, nadiren ipek şal, el tezgahlarında dokunan saf yünden bel şalı, izmirli denilen ipekli dokuma kumaştan takım şalvar ve uzun entari. (Bati, 1993)

Uşak Bayan Giysisi: Pamuktan ince dokuma, oyalı yazma (Ekici, 1992)

İç Anadolu Bölgesi

Çorum Bayan Giysisi : Krep demur veya pamuklu tül bent baş örtüsü, el tezgahında dokunmuş içlik, tiftik yünden çorap. (Gürtuna, 1989)

Eskişehir Bayan Giysisi: Dokuması sert kumaştan , canfez. (Ekici, 1992)

Sivas Bayan Giysisi: Divitin, pazen, basma, ipekli'den şalvar. El tezgahlarında dokunan içlik gömlek. Divitin pazen veya kadife önlük, cepken, kilim gibi dokunan heybe. (Gürtuna, 1989)

Karadeniz Bölgesi:

Artvin İli Yusufeli İlçesi Bayan Giysisi: Koyun yününden şal, cecim, ceket, başörtüsü, peştemal, kıda adı verilen ufak el tezgahlarında para keseleri. (Şimşek, 1995)

Bolu Bayan Giysisi: El tezgahlarında pamuk dokuma kumaştan üç etek ve şalvar, akça koynek., yün iplikten çorap. (Gürtuna, 1989)

Bolu'nun Kırıbsıcık İlçesi Bayan Giysisi: İpekli veya pamuklu el dokuması kumaştan çeki, kara tezgahlarda yün veya pamuktan dokunan kumaştan boylu göynek, boyalı yün ve ipliklerle dokunan heybe, pamuklu veya el dokuması kumaşlar üzerine nakışlı yazma, el dokuması kumaştan don, dokuma tekniği olarak renkli boyuna çizgilerden oluşan ve kız kıvrığı adı verilen kumaştan ak göynek, alaca düz veya desenli ipekli kumaşlardan şalvar modeli donlar, pamuklu dokuma kumaştan başlık, ince pamuklu el dokumasından al duvak. (Aytar, 1995)

Kastamonu Bayan Giysisi: Dokumadan fanila , ön bezi, iş önlüğü (Dimli, 1996)

Rize Bayan Giysisi : Rize bezi ve ketenden dokunan içlik, fanila. Yöresel dokumadan peştemal. (Karakaş, 1993)

Sinop Bayan Giysisi: El tezgahlarında dokunmuş ketenden önlük. (Ekici, 1992)

Tokat Yöresi Bayan Giysisi: Pamuklu dokumadan findi (başörtü), yağlık, el dokuma tezgahlarında ince yün ipliklerden üç parça halinde dokunan arkalık, ilkel el tezgahlarında yün iplikler kullanarak dikdörgen dokunan şal önlük. (Bakır, 1994)

Trabzon-Sürmene Bayan Yöresi: İpekten dokunan peştemal, dokumadan yapılan hemençe adı verilen bir çanta çeşidi, şal ipekten dokuma kaytan. (Çolak, 1995)

Trabzon- Hemşin Bayan Giysisi: Yünden el tezgahlarında dokunan, ayrıca şal ipliklerinden de dokunan dizbak, koyun yününün taranıp temizlenmesinden elde edilen iplik tel tezgahlarında işlenir ve sade yünden yapılan Horosan kuşak, koyun yününden eğirip dokunan çorap(telli). (Özaslan, 1995)

Zonguldak Bayan Giysisi: Yörede dokunan pelemet bezinden içlik. (Şentürk, 1993)

Doğu Anadolu Bölgesi:

Erzincan Bayan Giysisi: Yer tezgahlarında çok ince bükülüp, koyun yününden dokunan baş ihram. (Ekici, 1992)

Van Yöresi Bayan Giysisi: Kadife divitin veya basmadan fistan, basma veya pazenden işlik, derpi. Kadifeden can fes.(Gürtuna, 1989)

Güneydoğu Anadolu Bölgesi:

Gaziantep Bayan Giysisi: Mevsime göre kalın veya ince kumaştan ipekli, basma, pamuklu şalvar. Yün veya pamuklu çorap, iş gününde basma tören gününde dore veya lame kumaştan etek, Gaziantep'te dokunan kadife üç etek .(Gürtuna, 1989) Gaziantep'e has dokunan kütüdan yapılan şalvar. (Ekici, 1992)

Şanlıurfa Bayan Giysisi: Elde dokunmuş ve yünden çorap. (Ekici, 1992)

Akdeniz Bölgesi:

Mersin-Anamur Bayan Giysisi: Kadifeden veya renkli keçeden fes, basmadan fistan, humayn veya patiskadan göynek (çiğ iplikten çufallıkta dokunur, göklü veya alacalı dokuma alır.), tarablus ipek kozağı kaynatılıp ibrişim yapılır ve boyanır. Renk renk çufallıkta dokunur ve bele takılır, üstlük, göklü dokumadan veya alacadan cepken, ipekli empirmeden gelinlik (tarladan kaldırılan pamuk çıkırıkla burulur. Çekirdeklerinden ayrılan pamuk dulup ile atılarak eğrilir, kök boya ile boyanır bu pamuk ipliklerinden çufallıkta (ince dokuma tezgahları) dokumalar yapılır.), göklü dokuma veya alacadan don, kuyun yününden çorap. (Doluoğlu, 1996)

Mersin-Mut Yöresi Bayan Giysisi: Çiğ iplikten çufallık denilen dokuma aletinde dokunan kumaştan iç göyneği, göklü dokuma veya alaca kumaştan şalvar, ipekten trablus kuşak. (Örs, 1996)

5.C.2. Bay Giysileri:

Marmara Bölgesi:

Balıkesir Erkek Giysisi: Köy dokuması veya dinglerde sıkıştırılmış yerli dokuma pantolon. (Ekici, 1992)

Çanakkale-Biga Erkek Giysileri : Genelde ipekli kumaştan ve el tezgahlarında dokunan kefiye, el tezgahında ipek ipliğinden kuşak. (Gülşün, 1996)

Edirne Erkek Giysileri : Renkli ipekimsi kumaşlardan dolak, yün dokuma kumaştan kuşak. (Yalnız, 1996)

Kırklareli Erkek Giysileri : El dokuması renkli ipek karışımı kumaşlardan dolak, dokuma kumaştan peşkir, çevre. (Yalnız, 1996)

Tekirdağ Yöresi Erkek Giysileri : Dokuma kumaştan sarık, amerikan bezinden gömlek .(Gülbahar, 1996) El tezgahlarında yün iplikten dokunan kuşak. (Yalnız, 1996)

Malkara İlçesi Erkek Giysisi: Dokuma kumaşlarından yapılan potur, yapağıdan dokunarak yapılan uçkur. (Dinçtosun, 1996)

Ege Bölgesi :

İzmir Menemen Yöresi Erkek Giysileri : Bütümcükten göynek, çitari kumaştan gömlek, çuha kumaştan dizlik, cepken,sallama, kara don, yün ve çuhadan tozluk, ipek kumaştan trablus kuşak, el tezgahlarında tiftikten dokunan kolon.

Kütahya Erkek Giysisi: El tezgahlarında yün ipele dokunan kuşak, ipek, pamuk veya keten ipliğinden dokunan hırka, poçu. (Bati, 1993)

İç Anadolu Bölgesi:

Ankara Erkek Giysisi : Bütümcük gömlek, yün kuşak,cepken, çorap.(Gürtuna, 1989)

Sivas Erkek Giysisi : Poplin mintan, yün şal kuşak,tiftik yünden çorap. (Gürtuna, 1989) Tamamen elde dokuma fes, el tezgahlarında dokunmuş kumaştan zıvka. (Ekici, 1992)

Karadeniz Bölgesi:

Artvin İli Yusufeli İlçesi Erkek Giysisi: Kalın bir bez veya ince iplikten dokunmuş şal, sarık. (Şimşek, 1995) El Tezgahlarında dokunan bezlerden gömlek, cepken, şalvar, elde dokunan yün çorap. (Ekici, 1992)

Bolu'nun Kıbrısık Yöresi Erkek Giysisi : Kıl dokumadan fes, dokuma kumaştan ak göynek, renkli pamuklu ipliklerden dokunan entere, yün ve kıl dokuma patalon, kıl veya yün dokuma ceket, yelek, kıl dokuma kuşak. (Aytar, 1995)

Çorum Erkek Giysisi : Bütümcük gömlek, pamuklu gömlek, el tezgahında dokunmuş tiftik kuşak, yün çorap. (Gürtuna, 1989)

Kastamonu Erkek Giysisi : Yün veya serj kumaştan zıvka, yelek, poplin kumaştan gömlek, ketenden kefiye, çuha ve yünlü kumaştan kartalkanat, yün çorap. (Gürtuna, 1989) İç kuşak dış kuşak olarak dokunan Tosya kuşağı (Dimli, 1996)

Ordu yöresi Erkek Giysisi : Yerli el tezgahlarında ketenden dokunan iç gömlek, siyah koyun yününden dokunan şayak kumaştan zıpka. (Ekici, 1992)

Trabzon-Sürmene Yöresi Erkek Giysisi: Kendir ipliklerinden dokunan bez (keten) den gömlek, (Çolak, 1995)

Trabzon- Hemşin Erkek Giysisi: Zengin evlerde bulunan tezgahlarda dokunan şal kumaşlardan yapılan yelek, şalvar, içi astarlı dışı el tezgahlarında dokunan şal kumaştan çuha. (Özaslan, 1995)

Zonguldak Erkek Giysisi: Evlerdeki tezgahlarda dokunan gökber denilen mavi boyanmış bezlerden pantolon, çete bezinden dizlik. (Şentürk, 1993)

Doğu Anadolu Bölgesi:

Ağrı Erkek Giysisi: Pamuklu veya yün dokumadan cemadan, ecal, kıl ve ipek karışımı iplikten, özel tezgahlarda dokunan şal u şepik, özel el tezgahlarında tiftikten dokunan kerik, yün ve pamuk dokumalı pıştık. (Ekici, 1992)

Erzincan Erkek Giysisi: El tezgahlarında koyun yünü yelek, şalvar. (Ekici, 1992)

Erzurum Erkek Giysisi : Poplin gömlek, serj ve yün kumaştan yelek, yün şal kuşak,tiftik yünden çorap. (Gürtuna, 1989)

Muş Varto İlçesi Erkek Giysisi:İplik dokuma baş giysisi cemadan, eskiden yörede bükülen tiftik ipliğinden el tezgahlarında dokunan şal u şepik yörede şepik ceket, şal pantolon işlevi görüyor. Şal u şepik kumaştan yelek, keçi kılından dokunan aba, kilim dokuma heybe.(Özlük ,1995)

Van Erkek Giysisi : Keçe veya yünden küllahlar .(Gürtuna, 1989) Özel tezgahlarda yünden dokunan şal.(Cepken) (Ekici, 1992)

Güneydoğu Anadolu Bölgesi:

Gaziantep Erkek Giysisi : Yünlü serj veya arap bezi şalvar,kadife kumaştan yelek, kaput bezinden iç yelek, yün veya çuha kumaştan cepken,yün şal kuşak, kırmızı kadife tütün kesesi , yün veya pamuklu çorap.(Gürtuna, 1989)

Şanlıurfa Erkek Giysisi: Çok ince ipek, yün veya pamuktan sırmalı puşu, el tezgahlarında culhacılar tarafından dokunan koynek, tezgahlarda dokunan şal (Ekici, 1992)

Akdeniz Bölgesi:

Burdur Erkek Giysisi: Özel Burdur alaca dokuma yelek, yün ve pamuklu dokumadan kuşak.(Ekici, 1992)

Mersin-Anamur Erkek Giysisi : Trilden ve çapandan yelek, çarşaflık bezden göynek ve don, koyun yününden örülen ceket,pantolon,şapka, çorap, eğilmemiş kuzu yününden keçe küllah,kuzuların güz yününden dokunan kumaştan (ıstar denilen küçük dokuma tezgahlarında) kıl haba, Şayak (kuzuların güz yününden dokunmuş kumaş) tan şalvar, çiğ iplikten dokunan göynek, deve yününden ağaç millerle örülen çorap, beyaz kuzu yününden beyaz ipekten veya beyaz ibrişimden dokunan bel

kuşığı, koyun veya kuzu yününden dokunan bağcak (yörükün el tutamağı). (Gürtuna, 1989)

Mersin-Mut Yöresi Erkek Giysileri : Keçi kılı suda çignenerek pişirme yolu ile depme adı verilen kumaş haline getirilir. Bu kumaş haba yapımında kullanılır, pamuk ipliğinden dokunan gömlek, depmeden şalvar. (Örs, 1996)

Mersin-Silifke Erkek Giysisi : Çuha veya şayak kumaş,kadife veya çuha kumaştan cepken, yün veya keçe başlık,el dokuması yünlü kumaş başa giyilir.(Gürtuna, 1989)

SONUÇ

Konuyla ilgili çalışmalar tamamlandığında Folklorun insan varlığı için ne denli anlamlı ve önemli bir hazine olduğunu anlamak çok daha kolay oldu.

Yılın her mevsiminde, hatta bir günün tüm zaman dilimleri içinde üzerimizde bulunan giysilerin hangi aşamalardan geçen emeğin ürünü olduğunu öğrenmenin yanı sıra, geçmişle bugünü nasıl da kucaklaştırdığını büyük bir haz içinde hissettik.

Muğla Yeşilyurt el dokumaları yurdumuzdaki pek çok somut değerlerimize örnek olacak özellikleri birarada taşımaktadır. Hem nesiller boyu süregelen, hem estetik güzelliğinin yanında ihtiyaçlara da cevap vermiştir.

Zaman içinde değişiklik gösteren bir takım etkenlere rağmen el tezgahları, değerli bir eşya olarak evleri bahçeleri süslemiş, anılarda yer almıştır. Şimdi ise sadece gönüllerde ve fikirlerde değil, yerel idare ve yöneticilerin halkla işbirliği sayesinde bu dokuma ürünleri, iç ve dış pazarlarda yerini almıştır. Böylece kişisel veya toplumsal maddi ve manevi alanda kazanç sağlanmış, tanıtımı yapılmıştır.

Eski tarzı, gelenek ve görenekleriyle yaşatılan Türk dokumacılığının en güzel örneğini Yeşilyurt oluşturmaktadır. Ve yaptığımız çalışmalar ile elde ettiğimiz sonuca göre Yeşilyurt dokumalarının özelliklerini kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1-El tezgahında dokunan kumaş dar ende dokunur ve eni 60-70 cm dir. Eğer eni fazla ürün elde edilmek istenirse çekme tezgah kullanılır. Dayanıklılığı çok fazladır. 30-40 yıl dayandığı söylenmektedir. Doku ve renkler daha doğaldır.

2- El tezgahında dokunan kumaşlar sağlık ve kullanım açısından çok faydalıdır. Pamuk ve ipek dokumalar kışın sıcak ,yazın serin tuttuğu ve teri emdiği için daha sağlıklıdır.

3- Eskiden çarşaf ,sofra bezi, peştemal olarak kullanılan dokumalar günümüzde her istek ve alanda kullanılır hale gelmiştir. İp, el veya çekme tezgahta kullanılmadan önce unla kaynatılarak suya bastırılıyor.Bunun sebebi ise, ipin dokunurken kırılmaması içindir.Bu ipe “haşılı ip” deniliyor.Kumaş dokunduktan sonra yıkandığı zaman tekrar eski yumuşak halini alıyor.

4-Yörenin dokumalarında kullanılan “şas kırmızı” rengi elde etmek için dut,meneç,incir ağaçlarının herhangi birinden elde edilen odun külünde kaynatılan ipe , hazır poşetlerde satılan ve ayrıca tütün fidelerine ilaç niyetine kullanılan şas kırmızı atılıyor. Ham iplik sıcakken dövülüyor,güneşte kurutuluyor ve asıl rengini güneşte kururken alıyor.

5- Yöreye has olan “helal” adı verilen dokuma , %70 ipek, %30 pamuk oluyor. Özelliği ise, islam dininde erkeğin %100 ipek giymesi yasak olduğundan ipekli dokumaya pamuk ipliği karıştırılmış olmasıdır.Geçmişte sadece çarşaf olarak kullanılan bu ürün, günümüzde her tür amaca yönelik olarak kullanılmaya başlanmıştır.

6- Yeşilyurt’ taki kooperatif çalışmaları örnek alınarak , çevre yörelerde de dokuma kursları açılmıştır.

7- Kooperatif çalışmaları ile Yöre dokumacılığı iç ve dış turizmde tanınmış ve ürünler alıcı bulmuştur.

Kaybolmakta olan bu değerleri bizlere tekrar kazandıran Muğla eski Valisi Sayın Lale Aytaman’a ve Muğla-Yeşilyurt Belediye Başkanı Sayın Mehmet Güner’e folklorumuz ve ulusumuz adına gerçekleştirdikleri bu kutsal görev anlayışları nedeniyle teşekkür etmek isteriz.

Bu sevindirici atılımda, iş birliği içinde çalışmaların devamını getiren ve hala emek veren Kurum ve Kuruluşların değerli mensuplarını ve yöre halkını da candan kutlamak gerekir.

Gönül istiyor ki yörede halen işler durumda olmayan dokuma tezgahları da işler hale getirilebilsin. Hatta bütün yörelerimizdeki kaybolan ya da kaybolmaya yüz tutmuş tüm folklorik zenginliklerimiz kazanılarak gelecek nesillere aktarılabilsin. Ülkesini seven herkese bu vesile ile sesleniyor olmaktan memnunuz.

KAYNAKLAR

AKÇORA, Devrim; “Aydın Yöresi Kadın Kostümlerinin İncelenmesi”, Dönem Ödevi, İTÜ.T.M.D.K., İstanbul 1996.

AYTAR, Orhan; “Bolu’nun Kıbrısık İlçesi Kadın Erkek Oyunları ve Kostümleri”, Bitirme Ödevi, İTÜ.T.M.D.K., İstanbul 1995.

BAKIR, Süleyman; “Tokat Folkloru, Gelenekler ve Halk Edebiyatı” Bitirme Ödevi, İTÜ.T.M.D.K., İstanbul 1994.

BATLI, Beyhan; “Kütahya’nın Düğün Adetleri, Kadın-Erkek Kıyafetleri”, Bitirme Ödevi, İTÜ.T.M.D.K., İstanbul 1993.

BOZAN, (Akçora) Devrim; “ Kars Yöresi Mahalli Giyim ve Kuşamı” Bitirme Çalışması, İTÜ.T.M.D.K., İstanbul 1996.

ÇOLAK, Necdet; “Sürmene Yöresi” Bitirme Çalışması, İTÜ.T.M.D.K., İstanbul 1995.

DEĞERLİ, Fikret; “Halk Oyunları Üzerine”, II.Milletlerarası Türk Kongreleri Bildirileri, 3.Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları 42, Ankara 1983.

DEĞELİ, Fikret; Folklor Ders Notları, İTÜ.T.M.D.K., İstanbul 1992.

DEMİRSİPAHI, Cemil; Türk Halk Oyunları, 1.baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, No 148 , Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1975.

DİMLİ, Özlem; “Kastomonu Yöresi Gelenek ve Görenekleri”, Bitirme Çalışması
İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1996.

DİNÇTOSUN, Hüsnîye; “Malkara İlçesinin Folkloru” Bitirme Çalışması
İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1996.

DOLUOĞLU, Aydın; “Anamur ve Folklor”, Anamur 1997.

EKİCİ, Cezayir; “Türk Halk Oyunlarında Giysilere Genel Bakış”, Bitirme Ödevi
İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1992.

GÜLBAHAR, Taşkın; “Tekirdağ Yöresinde Giyim Kuşam” Bitirme Çalışması,
İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1996.

GÜLSÜN, Metin; “Çanakkale-Biga İlçesi Kadın ve Erkek Giysileri” Bitirme
Çalışması, İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1996.

GÜRTUNA, Üstün; “Kostüm Makyaj” Ders Notları, İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1989.

KARAKAŞ, Fatma; “Rize İli Folklorunun İncelenmesi” Bitirme Çalışması,
İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1993.

ÖRS, Ali; “Mut Yöresi Halk Oyunları ve Giysileri”, Bitirme Çalışması,
İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1996.

ÖZASLAN, Şükran; “Hemşin Halk Oyunları Müziği ve Kostümleri” Bitirme
Çalışması, İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1995.

ÖZLÜK, Dilek; “Muş Varto İlçesi Giyim Kuşam ve Oyun Müzikleri” Bitirme
Çalışması, İTÜ.T.M.D.K, İstanbul 1995.

SEVİNÇ, Cumhuriyet; “İzmir-Menemen Yöresi Kadın Erkek Giysileri ve Müzikleri”
Bitirme Ödevi, İTÜ.TMDK, İstanbul 1991.

ŞENTÜRK, Muazzez; “Zonguldak Folkloru Üzerine Bir Araştırma”, Bitirme Ödevi, İTÜ.TMDK, İstanbul 1993.

TAN, Nail; Folklor (Halkbilim) Genel Bilgiler, Halk Kültürü, Dilek matbaası, İstanbul 1985.

YALNIZ, Nedim; “Kırklareli, Edirne ve Tekirdağ İllerinde Benzerlik Gösteren Halk Oyunu, Müzik ve Giysilerin İncelenmesi”, Bitirme Çalışması, İTÜ.T.M.D.K., İstanbul 1995.

ANSİKLOPEDİLER

AnaBritannica 10 (Den-Duv), Hürriyet Ana Yayıncılık A.Ş. ,İstanbul 1993.

Büyük Larousse, Sözlük Ansiklopedisi 7 (Diş-Ergen), Milliyet Gazetecilik A.Ş., İstanbul 1986.

Temel Britannica 5, Temel Eğitim ve Kültür Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul 1992.

Thema Larousse, Tematik Ansiklopedisi, Milliyet, İstanbul 1993-1994.

BASIN ORGANLARI

Cumhuriyet Dergisi, Sayı 440, Muğla 28.08.1994.

Pisinin Sesi, Yıl 1, Sayı 2, Yeşilyurt Belediyesi Yayın Organı, Muğla, Mayıs 1992.

Pisinin Sesi, Yıl 2, Sayı 23-24-25-26, Yeşilyurt Belediyesi Yayın Organı, Muğla, Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos 1994.

Pisinin Sesi, Yıl 2, Sayı 27-28-29, Yeşilyurt Belediyesi Yayın Organı, Muğla, Eylül-Ekim-Kasım 1994.

Yeni Muğla Gazetesi, "Hasan Önkaş", Muğla 16.06.1992.

Yeni Muğla Gazetesi, "Hasan Önkaş", Muğla 23.01.1993.

GÖRÜŞMELER

BESİ, Ummuhan;	Muğla Yeşilyurt 28.03.1996.
ÇAKI, Ahmet;	Muğla Yeşilyurt 28.03.1996.
ÇAM, Hicran;	Muğla Yeşilyurt 28.03.1996 /14-15-16.05.1997.
DURGUT, Sinan;	Muğla Yeşilyurt 16.05.1997.
EREN, Ali.M;	Muğla Yeşilyurt 26.03.1997/14-15-16.05.1997.
KÖKSAL, Neriman;	Muğla Yeşilyurt 14.05.1997.
GÜRCAN, Necifer;	Muğla Yeşilyurt 03.06.1997.
GÜRCAN, Zühra;	Muğla Yeşilyurt 14-15-16.05.1997.
KARACA, Zeynep;	Muğla Yeşilyurt 15-16.05.1997.
ÖZDEMİR, Zehra;	Muğla Yeşilyurt 28.03.1996.
PEK, Aliye;	Muğla Yeşilyurt 15.05.1997.
TEZCAN Ayşe;	Muğla Yeşilyurt 27-28-29.03.1996.
ÜNLÜ, Dudu;	Muğla Yeşilyurt 17.05.1997.
YAPAR, Gülyüz;	Muğla Yeşilyurt 17.05.1997.
YIDIZ, Vahdettin;	Muğla Yeşilyurt 17.05.1997.

EKLER

EKLER

Koyun yünü, natürel kalınlık incelik yok

Yörede şaş kırmızısı denilen iplik

% 100 pamuk, gül kurusu 8'li ip.

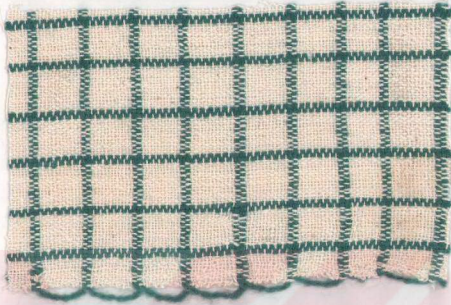
Bükülü İp.

Kenar İp.

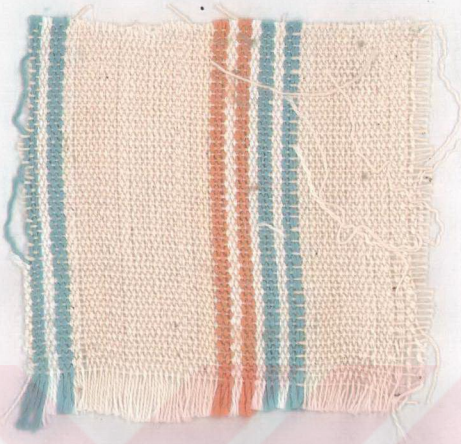
12/1 çözgü, 20/1 atkı, orlon sarı, pamuklu haşılı.

Pamuklu haşılı 12'li çözgüde mavi orlon atkıda kullanılmış

12/1 pamuk ipliği haşılı 20/1 atkılı krem

Katlı bükümlü 22 Mavi kahverengi natürel üzerine atkılık 8/1

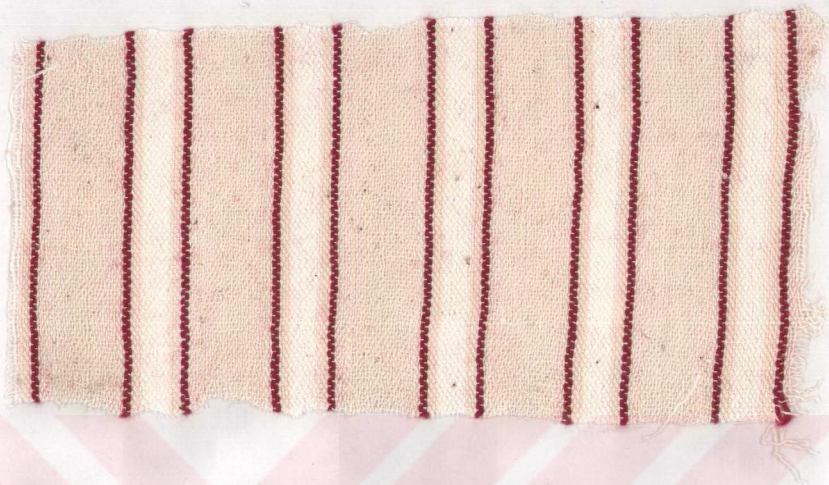
12/1 çözgü 20/2 kenar ve elde eğirme koyun yünü atkı

Çözü 20/1 beyaz bükülü pamuk ipliği, Atkı sarı renkte haşılı havlu ipliği

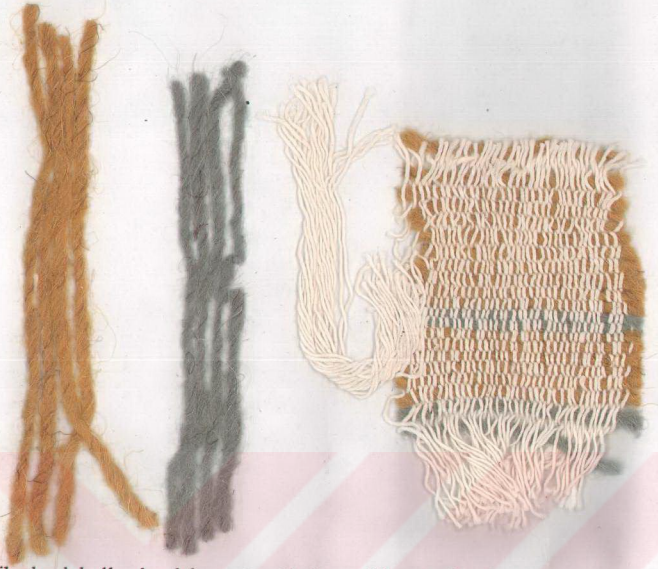
Çözü 20/1 natürel bükülü ip, Atkı 10 sarı havlu ipliği ayrıca beyaz kenar ipliği çözgüde kullanılmış 10.

20/2 katlı iplik beyaz ve bordo 22 kenar

12/1 çözgü 22 bükülü kenar (beyaz katlı) ve sarı orlon 21 atkılık

Döşemelik olarak kullanılan dokuma örneği ,Çözgü 8/1 natürel renk, Atkı mavi ve sarı koyun yünü

Çözgü 20/1 bukulu ip, Atkı sarı orlon

ÖZGEÇMİŞ

1967 yılında Mersin’de doğdu.Tüm öğrenim hayatını İstanbul’da tamamladı.
1994 yılında İTÜ.Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları
Bölümü’nden mezun oldu.

Aynı yıl, İTÜ.Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Ana Sanat Dalı
Musiki Sanat Dalı Türk Halk Oyunları Alanı’nda Yüksek Lisans eğitimine
başladı.